

ВАТИКАН РЕЖИСЕР АВНОЈА

Најзначајнији јавни сведок савеза Католичке цркве и тито-комуниста је словеначки патриот и партизан Едвард Коцбек. Он је важнији човек за Титову заверу од агента Коминтерне Едварда Кардеља

+++

Очигледно је да се у Србији и српском народу збива Југославија, као што се у Југославији збива Европа. Али ми не знамо шта се то збива, јер у ствари не знамо шта је Југославија ни шта Европа. Збуњеност у томе погледу открива се ових дана чак и кад о томе свему расправљају највиши стручњаци, па и академици. Збуњеност се показује најпре у томе што нисмо - и сви то признају! - очекивали све ово. Све смо то доживели као шок. Имали смо сасвим другачије представе и о Југославији и о Европи. Очигледно погрешне.

Ових дана, чујемо, и сам лорд Карингтон је збуњен: није све то очекивао; спремао се да пружи добре услуге, а задао је ударац! Или је бар његовом руком задат ударац, против његове воље. Па, зар је аутоматизам технике јачи од сваке личне воље и свести? Значи: упали смо, најзад, у ту клопку **света технике**?! Али ако смо најзад у томе давно наговештеном свету технике, онда нема више ни Европе: нема оног система вредности којим се Европа легитимисала.

Заиста, шта се то збива у Југославији и Европи?

ЕВРОПСКА ДЕМОКРАТИЈА ШТИТИ ФАШИЗАМ БИВШИХ НЕМАЧКИХ САВЕЗНИЦА

Нема сумње да су и Европска заједница и све њене чланице изразиле јавно (тј. политичко) мњење својих земаља кад су осудиле Југославију и Србију (па и Крајину), а признале Хрватску и Словенију. Кад влада поступа у складу са јавним мњењем, с јасно израженом вољом или расположењем јавног мњења, онда се тај поступак и та влада сматрају демократским: по једном, данас преовлађујућем јавном и политичком схватању демократије. У томе погледу су земље Европске заједнице заиста демократске. Не треба да имамо илузија: Србија, Крајина (Српска република Крајина), српски народ и Југославија, чак и она сужена "крња", имају против себе не само владе, него и јавно мњење Европе! Тешка реч, али је не смемо избегавати уколико нам је заиста стало да постанемо свесни Зла, да се уздигнемо до историјске свести.

(Понављамо: без свести о Злу, нема историјске свести, као што без свести о Греху нема Спасења, јер човек који нема свест о Греху, не осећа ни потребу за Христом. На ово треба указивати, јер је у наша збивања Ватикан итекако умешан).

Влада једне земље може да буде у складу са својим јавним (политичким) мњењем, дакле, демократска, и онда кад та политичка јавност има погрешне, сасвим погрешне, па чак и лажне представе. Ако јавно мњење Европе има о Србима представку да су Срби агресивни, да су фашисти, да су то били и у прошлом рату, да је Јасеновац српска измишљотина, да Срби и "њихова ЈНА" једва чекају да сруше Дубровник, да су угњетавали Хрвате (и Словенце) итд., онда владе тих земаља поступају сасвим демократски против Срба! Услов демократичности је: бити у складу с јавним мњењем чак и кад је оно погрешно

или лажно!**Јер демократија није "систем вредности" (истинољубивост, праведност итд.), него "протокол" или систем правила игре!**

Идемо и даље: сама влада може - служећи се моћним средствима објављивања (штампа, радио, телевизија) - да обради јавно мњење тако да оно стекне оне представе које су влади потребне да би добила (демократски!) подршку јавног мњења за своју политику. Европска заједница је демократска чак и у својој агресији на невину Србију, јер је у тој агресији сагласна са својим јавним мњењем; при томе је не само скривена, него чак и неважна чињеница да је сама та влада створила у јавном мњењу лажну (владиној политици потребну) представу о томе да је Србија крива!

Таква обрада сопственог јавног мњења, а у сврху агресије, зове се **медијски рат**: кад медији (штампа, радио, телевизија) нису средства истине и информације, него средства рата! За разлику од оружаног рата - који не мора да буде прљав, ни да се заснива на лажној пропаганди - медијски рат је неизбежно прљав: **"прљав рат" је друго име (синоним) за медијски рат. На такав рат је, обавезном сагласношћу владе и јавног мњења, упућена демократија...** ако демократска земља (или заједница) замишља и жели да оствари међународне односе само као односе

надмоћи! **Медијски рат јенајзначајнији облик борбе коју демократске државе Европске заједнице воде за планетарну надмоћ.**

Ако противник изгуби медијски рат, он је побеђен, јер је медијским ратом онемогућена и подршка јавног мњења и одбрана земље. А то значи да је сврстан у недемократске, тоталитарне (бољшевичке или фашистичке, агресорске) режиме које светска заједница ставља ван закона.

Демократија о којој овде говоримо, демократија каква се, додуше, показује само у њеној борби за планетарну надмоћ, схваћена је просто као *власт већине*. То је она демократија која је и Сократа - демократски! вољом већине (мимо икаквих закона, тј. сасвим релативистички, софистички) - осудила на смрт. Управо ту и такву демократију ће осудити Платон бранећи Сократа.

То није демократија у класичном значењу те речи, као номократија, **власт закона о правима грађана** (у Римском праву), **одбрана грађанина од насиља већине и народа, држава која кажњава агресију и агресора.**

Кад смо у деценијама комунизма (тачније: тито-комунизма) полагали своје наде у Европу, ми смо очекивали да ће се она појавити најзад као заштитница и весница ове друге номократске **демократије**. Очекивали смо да ће она казнити све оне који су извршили ратну агресију на српски народ, да ће поништити све оне ратне тековине (па и границе) које је немачким савезницима - Албанцима на Косову и Метохији, Хрватима у Крајини, Бугаро-Македонцима у Македонији, признао и сам Тито. Но, очекујући све то, доживели смо шок! Европски шок Југославије и Срба и Југословена у њој. Европа се окренула против права народа (српског) који је у Југославији био **једина жртва агресије** у два светска (европска) рата; Европа је стала на страну оних који су у та два рата не само ратовали против Срба (и европске демократске цивилизације), него у оба та рата починили и ратне злочине какви се могу упоредити само са злочинима према Јеврејима у Другом светском рату.

Како је то могуће? шта хоће Европа и шта се то заправо збива у њој? Није могуће да се ту ради о демократији и чувању праведног мира! Можемо после свега што се одиграло до 15. јануара 1992. године рећи: нико као Срби нема толико разлога да постави овакво питање Европи!

Питање је и постављено најпре Србима питање о томе шта се збива у Европи искрсло је пред Србе као питање српске националне судбине, јер Србе је, презревши српску историју, поразила управо Европа, српски савезник из два светска рата Питајући се о Европи, ми, дакле, морамо довести у питање и нашу сопствену историју. Ако се Зло пред нама појавило **из Европе**, одакле га нисмо никако очекивали, онда се у нама и **свест о Европи** мора јавити као **свест о некаквом Злу у њој**. А без свести о Злу нема историјске свести.

ТАЈНИ САВЕЗ ВАТИКАНА И ТИТО-КОМУНИСТА

Тито-комунизам је посебан облик комунизма (веома различит од стаљинизма): за нас опаснији него стаљинизам за Русе. Сад се одједном показује да нам је то Зло наметнула Европа и да она не допушта да га се ослободимо. Ми се не можемо ослободити тито-комунизма све дотле док смо "европејци", док гајимо неограничено поверење према Европи. Јер влада Југославије се (Анте Марковић, Лончар, Кадијевић, Месић и др.) средином прошле године и обратила Европи (Европској заједници) управо зато да би спасила тековине тито-комунизма: само европска интервенција и насиље могли су да сачувају све оно што је Србима наметнуто, а несрпским народима, немачким савезницима поклонио Хитлер, а онда и Тито.

Најзначајнији јавни сведок тога савеза је словеначки патриот и партизан Едвард Коцбек (рођен 1904). Ако је реч о историји - не о заверама чији трагови се крију по архивима, изучавани затим од историчара архивиста, него о историји **као животу и менталитету заједнице** - онда стварна објашњења догађаја треба тражити у ономе што је јавно, а не у ономе што је скривено. Завера је немоћна без јавне подршке завереничког менталитета неког народа. А ту подршку је Титова завера имала у хрватском и словеначком народу, захваљујући менталитету којим је суверено владала Римокатоличка црква Словеније и Хрватске. Главни човек тито-комунистичке револуције у Словенији није агент Коминтерне Едвард Кардељ, него предани римокатолик и патриот словеначки Едвард Коцбек, истакнути организатор и члан АВНОЈ-а, сведок народне словеначке подршке тито-комунистичкој завери.

Све податке и епизоде из живота словеначке Ослободилне фронте наводим из **Дневничких записа** (1. мај 1943. - 2. децембар 1943) Едварда Коцбека, "Листина" (**Сведочанство**, Народна књига, Београд, 1988, превод са словеначког Бранка Димитријевић). Бројеви у згради после цитата или препричавања означавају страницу Сведочанства. (На слов. издато г. 1967)

Едвард Коцбек је водећи члан словеначке католичке странке (Људске странке, тј. Народне), и то њеног револуционарно- религиозног крила које је и пре рата настојало да створи независну Словенију. Та странка је била иницијатор и тзв. "Доломитске изјаве" -од 1. марта 1943., по којој словеначки "напредни католици" судбину словеначког народа и државе препуштају комунистима, али да при томе комунисти обавезно полажу рачуна Коцбековим "напредним католицима" о

својој делатности. Тај католичко-комунистички савез Словеније отклонио је у западној јавности сваку сумњу у комунизам Титових партизана. А они то у Словенији заиста нису ни били.

Од 28. до 30. априла 1943. године у Погледу, у Кочевској, одржан је збор Осв. Фронте из читаве Словеније, па још из Горице, Трста и Корушке (аустријске), заједно с партизанским војним руководиоцима и члановима ЦК КПЈ, Кардељем, Кидричем и др. (стр. 27-28).

У читавом дневнику (Сведочанства) има веома много места где се опширно разглаба о разликама, сличности и сарадњи католика и комуниста, али и о њиховом словеначком патриотизму. Те идеје ће у многome бити присутне у словеначкој Шесетосмој: док је та година бар на београдском Универзитету марксистичка, она је у Словенији, као и у Хрватској националистичка чак и на универзитетима.

Коцбек говори о везама словеначког партизанског приора (водећег клерика) са Ватиканом, посебно с немачким клирицима у Ватикану (стр. 129). А када Черчил (1. септембра, 1943, на стр. 174) говори о томе како ће савезници вратити краља и династију у Југославију, Коцбек и католици су јако забринути, одлучни да предузму (преко Ватикана) све да западну Југославију не ослободе западни савезници, тј. да се спречи обнова "Версајске Југославије". Зато словеначки партизани, вођени католичком идејом, сву наду полажу у то да ће у Југославију ипак ући совјетска армија и, наравно, довести у Београду на власт комунисте (српске комунисте)...

Нема при томе међу словеначким партизанима ни говора о социјализму: совјетска армија неће социјализам донети Словенији! У њој ће да овлада чисто патриотска идеја словеначке националне обнове (191-193).

За Словенце АВНОЈ треба да значи пуну демократију. А са Хрватима треба да се Словенци споразумеју - о Србима (стр. 218...)

ЗАБЛУДЕ ЕМИГРАНТСКЕ ВЛАДЕ

Словеначка католичка група је зато већ 1937. (после пропасти Конкордата) утицала на то да се КП Словеније издвоји из КП Југославије, а да онда словеначки комунисти прихвате и циљеве словеначких "напредних католика", што је и услов да добију католичку подршку, без које у Словенији не би могли ни помишљати на то да узму власт (стр. 265), као што ни комунисти у Србији не би могли ни помишљати на то да добију власт без совјетске Црвене Армије, **јер је у Србији ту улогу (словеначких католика, да буду подршка привременој власти комуниста) могла да преузме само Црвена, Совјетска Армија**. После пропасти "Ужичке републике" крајем 1941. комунисти, наима, више нису имали никаквих изгледа у Србији (на тлу "уже Србије").

Коцбекова књига описује читаву атмосферу патриотске сарадње словеначких католика и комуниста; о томе је јавност Велике Британије (и света) редовно и тачно обавештавао британски обавештајни официр чији лик Коцбек у **Сведочанству** доста живо осликава. Захваљујући томе - наравно, словеначким "напредним католицима", а онда и католицима „Југославије“, као што је монсињор Светозар Ригит – Тито је могао да се западној јавности, па чак и Краљевској југословенској влади у Лондону, не приказује и не легитимише као

комунист (што у ствари није ни био!). А захваљујући Ватикану и јаком католичком упоришту у Лондону - чак и у круговима Краљевске југословенске владе која се лако подала триковима католичког "југословенства" АВНОЈ је успешно пропагиран као НОП (народно-ослободилачки покрет) за "равноправност југословенских братских народа".

Тако је не само Словенија, него и Хрватска још од времена рата систематски припремала националистички покрет и **"хрватско и словеначко прољеће" 1968, маспок и покрет разбијања Југославије** (тј. државе која би објединила српски народ). Тај националистички, изразито антисрпски покрет је био организован око Римокатоличке цркве, једнако чврсто повезане и са словеначким и хрватским комунистима, и са Титом, и са светским обавештајним и медијским центрима, и са словеначком и хрватском емиграцијом, па чак и са круговима Краљевске владе у Лондону и њених амбасада широм Европе, Америке и Блиског Истока.

Ватикан је тако имао пун увид у антисрпску заверу која је била маскирана АВНОЈ-ем. Само српски комунисти (па ни српска емиграција) нису у тој спрези католика и комуниста Словеније и Хрватске видели никакву антисрпску (ни антијугословенску) заверу. А како је та спрега била веома загрејана за улазак Црвене Армије у "Југославију" (тј. у Србију, **издвојену, изоловану!**), то су емигрантски кругови Краљевске југословенске владе били чврсто уверени у то да иза те спреге, као комунистичке (Комунистичко-католичке) не може стајати Ватикан. Зато је југословенска емигрантска влада гајила неколико значајних, по Србе опасних и судбоносних заблуда:

да је победа комунизма у Југославији немогућа, јер савезници неће подржати улазак Црвене Армије у Југославију и долазак комуниста на власт;

да је спрега комуниста са антикомунизмом (Ватиканом) немогућа;

да спрега комуниста и католика (у Словенији и Хрватској) онемогућује победу комунизма и обезбеђује, напротив, само победу и обнову југословенства (у којем би верске разлике, па и православље били неважни).

ОДСУСТВО СРПСКЕ ИСТОРИЈСКЕ СВЕСТИ О ЗЛУ У ЕВРОПИ

Без обзира на висок интелектуални ниво државника, политичара и сарадника Срба, окупљених око емигрантске Краљевске владе у Лондону (био је ту чак и један Слободан Јовановић!), томе кругу је недостајала историјска свест: управо зато што нису имали праву свест о Злу, па онда ни потребне будности и страха за свој народ. Римокатоличка црква, истина, није имала утицаја ни ослонаца у српском народу, поготово после геноцида у Хрватској. У њој више није било ни Срба католика. Али Ватикан није ни рачунао на тај ослонац кад је планирао паралисање српске историје и заједнице: српски народ је постао коначно имун на лукавство унијаћења, те је зато римокатоличку политику унијаћења (и Конкордата) било могуће српском народу наметнути само силом. Кад је реч о простору Југославије (а онда и о унутрашњим границама између римокатолицизма и православља) Ватикан је био и остао спреман чак и на савезе какве Срби и њихови политичари и државници нису ни слутили.

Показало се да је Ватикан у стању да се на тлу Југославије послужи комунизмом као својим инструментом: **у томе и јест специфичност тито-комунизма**, за

разлику од бољшевизма, који наша опозиција и данас неосновано приписује Титу и титоизму. Тако је титоизам (тито-комунизам) у својој битној дволичности, уз две дијаметрално супротне, а обе своје политике, једну јавну и једну завереничку – био у стању да истовремено обавља две супротне мисије: да **блокира историјску свест Срба**, поготово српске интелигенције и да, истовремено **освести историјско искуство** (историјску обичајност) католичких народа Југославије. То се јасно огледа у два **истовремено супротна** покрета у Југославији:

на српским универзитетима су доминирали интелектуалци- марксисти, радикални противници сваке националне и верске обнове, уверени да се "у Европу" улази само одбацивањем српског и предања и вере, спремни да православље изједначују са стаљинизмом,

а на хрватским и словеначким универзитетима је европејство било поистовећено са католицизмом и национализмом (уз прихватање идеја да је стаљинизам православан!)

Све је то, наравно, било могуће уз интензиван (и легалан) дијалог комуниста и католика и уз јак ослонац хрватских и словеначких католика и комуниста на снаге изван Југославије. О тим снагама и ослонцима српска емиграција и влада нису имали никакву или су имали наивну представу.

У то смо имали прилике да се уверимо (већ год. 1943) и ми у Шведској, наша група бегунаца из норвешких логора. Док смо ми с лакоћом успостављали везе с најразличитијим групама емиграната, са шведским партијама, па и са амбасадама савезника, особље југословенске амбасаде у Шведској је, тако рећи, лебдело без ослонца и компаса.

Било је смешно кад су се, збуњени потезима савезника према Југославији, обраћали за објашњења нама, који смо у просеку били двадесетогодишњаци, недошколовани, а већина сељаци или радници, свакако без икакве представе о финесама дипломатије и међународне политике. Чак су нам нудили авионске карте да идемо у Лондон и да тамо ми - недошколовани двадесетогодишњаци! - пружимо и краљевској влади и њеним високим интелектуалцима нека "драгоцена обавештења" (баш о геноциду и о Народном фронту сарадње комуниста са западним католицима Југославије, а онда и о логорима кроз које смо пре бекства прошли). Њима је **недостајала историјска свест**, јер нису имали ни свест о Злу, па према томе ни онај патриотизам који је реалан само као **страховање за свој народ**. Интелект и образовање нису довољни за ту историјску свест, коју - осећањем и саосећањем - може да стекне и необразован или недошколован млад човек! Зато ни данас сама појава "**слободне и независне интелигенције**" није доказ појаве историјске свести!

ВАТИКАН УВОДИ КОМУНИЗАМ У СРБИЈУ

Да је Ватикан (с њим и Римокатоличка црква) показао јаке позиције у Медитерану у време искрцавања савезника на Сицилији, дакле, баш у **време кад савезници мењају став према Србима и Дражи Михаиловићу**, да те позиције Ватикана треба да се објасне и тиме што је покрет отпора у **западној Европи**, (као и у Пољској, Чехословачкој, па и у Словенији) био у рукама **римокатолика** (а не комуниста!)- то је све познато.

Зато су већ шездесетих година (у збивањима пре и око 1968.) словеначки католици почели и могли да јавно оспоравају комунисте. То смо ми, у српским - крајевима, погрешно схватили као демократизацију Словеније (и чак Хрватске). А радило се само о томе да су римокатолици давали до знања комунистима да заслуге за словеначку (и хрватску) државност не припадају партизанској борби (у Словенији, где су учествовали и католици!), него међународним католичким везама и ауторитету Ватикана, те су и саме циљеве партизанске борбе - ако се већ треба позивати и на њу! - одредили католици, а не Коминтерна и комунисти. Или тачније: циљеве те борбе, ако су и комунистички, није могла ни имала снаге да оствари ни Коминтерна, ни совјетска армија, ни комунисти словеначки!)

Ових дана то је и потврђено; Словенија се за своју независност и отцепљење захваљује Ватикану (а Хрватска Немачкој!). Католичко оспоравање комуниста никако није значило демократизацију, него само знак да је савез словеначких комуниста са српским комунистима **привремен** и да се треба припремити за отцепљење, за цепање "српске Југославије". Власт комуниста је, дакле, имала да се, по договору с католицима, схвати као **привремена**!

О хрватским католицима се не може рећи исто што и словеначким, јер је **хрватска црква била једина црква Европе која је сарађивача са хитлеровским режимом (и то фанатично!)**, при томе са оним најстрашнијим хитлеризмом Европе, са хрватским усташким, који је и могао да буде тако суров баш зато што је, уз помоћ Римокатоличке цркве Хрватске, уживао "побожну родољубиву" подршку широких слојева хрватског народа!

Али није познато и пред светском јавношћу остаје скривено нешто друго: **зашто је Ватикан**, подржавајући национализам (клеронационализам) Хрватске и Словеније, истовремено подржавао и **могао подржати завођење комунизма над Србима и у Србији?**

СРБИ ЖРТВОВАНИ ПОТРЕБАМА ХЛАДНОГ РАТА

Моћ католика у европском покрету отпора (свуда осим у Хрватској) била је неоспорна. Зато је Черчил лако могао пристати да Ватикану чини уступке у Хрватској (у Југославији, обзиром на Хрватску, највернијег савезника Хитлеровог).

Као земља најизразитијег нацистичког режима и ратних злочина којима је Хрватска премашила и Химлера, Хрватска је несумњиво заслужила казнену окупацију, далеко строжију од оне која је била досуђена Немачкој. (То је једном рекао и Рузвелт). Али чије снаге да спроведу ту окупацију? Да то буду Срби? Поготово они из Крајине (данашње Српске републике Крајине)?

То би значило да се више никад не би могле формирати оружане снаге Хрватске (као што су се формирале под заштитом Тита и ЈНА). То би значило да се суђење **хрватској националној идеји** (старчевићевској) не би могло избећи.

Не би се могло избећи ни суђење хрватској народно-католичкој ратној политици и геноциду над Србима. Ватикан се самог тога -суђења бојао више него српске освете. Злочини геноцида се не би могли сакрити пред међународном јавношћу. Нарочито не би могли одмах после рата, кад светска јавност није показивала ни најмање склоности некаквом праштању злочина и прекривању-заборавом.

Сигурно је једно: ослобођење Југославије - не улазак Црвене Армије у Србију, замена немачке окупације совјетском, па тито-комунистичком, него ослобођење: - и успостава монархије године 1944. или 1945. довели би Ватикан у веома неугодан положај: да се, ради спасавања части читавог европског католицизма, јавно одрекне Римокатоличке цркве Хрватске. Суђења клерицима хрватске цркве и усташком (клеронационалистичком, крсташком, панонско-католичком) покрету Хрватске била би поверена најбољим нашим и светским правницима и зато не би могла ни да се претворе у неку фарсу (као суђења Степинцу и Артуковићу, намерно изведена и компромитована као "уступци српској осветољубивости").

Не би могли да се успоставе ни они, нама данас већ познати, "**Пацовски канали**", од Загреба до Ватикана и до хрватске усташке емиграције на разним континентима. Хрватска национална идеја (национално-државна) сигурно би доживела коначан пораз и не би више никад могла да се обнови (да се обнови у томе облику обавезне србофобије која и данас бесни по европским екранима и штампи).

Но за све то, да спаси хрватску националну идеју и Римокатоличку цркву Хрватске, Ватикану је било потребно не само да подржи хрватски (и словеначки) клеро-национализам, него и да онемогући обнову државе која би у својим границама објединила Србе. Било је потребно да се овековечи хитлеровска подела Југославије (и коначно располуту српска Крајина на хрватску и босанску); да се та подела прикрије маском АВНОЈ-ске "равноправности народа и народности Југославије"; да се немачки најфанатичнији савезници, управо они који су рат против Југославије водили искључиво као рат против Срба (Хрвати, Шиптари, Мађари, Бугаро-македонци, Кроато-муслимани) ставе у исти положај као и Срби, па чак, као што ће се показати и у повољнији положај.

С обзиром на силан углед Срба у Другом светском рату међу савезницима и у савезничкој јавности, тај план Ватикан никако не би могао остварити без пристанка самих савезника и без (вољне или невољне, свесне или несвесне) сарадње Краља и краљевске југословенске владе у Лондону! Како то постићи?

Било је потребно да на то пристану и да за то јаке разлоге нађу и сами савезници, а да, користећи одсуство поменуте свести о Злу, историјске свести наше емигрантске интелигенције (политичара и државника, па и околине самог Двора и Круне), исти савезници увере и Круну у то да је Тито "безопасан" и уз то "једини спасилац Југославије", до које је Круни и претежном делу емиграције у **одсуству историјске свести, свакако стало!**

То о разлозима које би савезници изнели пред Крунски савет и владу у Лондону. **Аликоји су стварни разлози савезника да се одлуче на то да убеђују, лажу и да жртвују Србе? Стварни разлози су били предстојећи хладни рат који су савезници већ тада планирали против СССР-а;** Срби су у томе рату предвиђени за жртвовање, исто онако како су жртвовани (или се жртвовали) 27. марта 1941.; тада својим **"НЕ" Хитлеру** а овај пут својим **Не Стаљину**! Али тим "Не"! као ставом "унитаристичке, српске Југославије"! Ставом једног народа херојског у отпору!

Савезницима (западним) је стало до једне значајне улоге која ће, у предстојећем хладном рату против СССР-а и целог источног блока, бити намењена посебно

Југославији, и то Југославији која ће важити (са Ранковићем) као "српска"! Јер СССР ће бити побеђен, а источни блок разбијен само хладним (економско-политичким) ратом. Баш у том рату ће Титовој (Тито- Ранковићевој) Југославији бити намењена веома значајна улога. На ту улогу су Тито и његова завереничка група морали пристати већ 1943. или 1944. године.

КАКО ЈЕ НАСАМАРЕН СТАЉИН

Титова група - у којој су били заправо водећи комунисти само из КП Хрватске и КП Словеније, одвојених из КПЈ још г. 1937. одмах по одбацивању Конкордата г. 1937 - била је завереничка: и према КПЈ самој, и према Коминтерни и СССР-у, према Југославији (као држави која је требало да обједини и заштити грађанска права Срба и да казни све агресоре, немачке савезнике из Другог светског рата). Завера је била против аутентично просрпске Југославије.

Тај пристанак Тита - да буде завереник и против СССР-а и КПЈ - био је услов **Запада**: да Тито-комунистима Запад допусти и омогући узимање власти у Србији (против воље српског народа, а помоћу Црвене Армије, октобра 1944), па онда и власти (привременој) у Југославији. Тако савезници - не да удовоље захтеву Ватикана (против Срба) него да Југославију припреме за њену улогу у предстојећем хладном рату! - ипак удовољавају захтеву Ватикана да **се баш у Србији** заведе комунизам! Зато савезници чак и **траже улазак Црвене Армије у Србију**: не у Југославију, него само у Србију, тј. **"само у немачку окупациону зону Југославије"** (а та зона је била управо тзв. "ужа Србија").

Стаљин је, дакле, већ тада био преварен. Није ни слутио да у тој превари (као антисовјетској завери) учествује и сам Тито, са водећим комунистима Хрватске и Словеније, оним истима чије издвајање (КПХ и КП Сл) из КПЈ је године 1937. одобрио сам Стаљин, у спровођењу намера и планова који су тада (на разбијању Југославије, против српског народа као антикомунистичког) били планови Коминтерне. Стаљин није слутио да се ти планови сада спроводе и као планови Ватикана. Није слутио да ће савезници ићи тако далеко да у хладном рату жртвују и свог највернијег савезника, Србију, те да је, самим одбијањем да шаље Црвену Армију у Србију, могао ту заверу разбити! Кад Стаљин све то открије, биће прекасно.

Резолуција ИБ ће осудити "Велику четворку", Тита, Ђиласа, Кардеља и Ранковића као "водеће агенте Запада у Југославији и у КПЈ", агенте "империјализма". А они су стварно били само агенти хладног рата, па се по томе чинило и да су агенти Ватикана!— Сазнавши да је та завера истовремено и против Срба и српског схватања државности и Југославије, Стаљин сада покушава да игра улогу праведног демократе и да против "Велике четворке" придобије и Србе; зато у Резолуцији оптужује - сасвим основано! - Тита, Кардеља, Ђиласа и Ранковића као "целате српског народа", као "дахије и јаничаре", да врше голи терор над народом у којем комунисти немају подршку (што је све било тачно!).

Тиме је Стаљин хтео да - против Тита, макар и ради одбране потлачених Срба - придобије бар демократску јавност западних савезника. Али је подршка Запада

Титу г. 1948. била већ тако јака и организована, да се није могло ни помишљати на некакво рушење Титове власти.

Напротив, савезничке обавештајне службе су сада најопаснијим противником (својим и хладног рата) у Југославији сматрали **управо Србе**, те је рад на ликвидацији српских првобораца и официра, могућих побуњеника био заједнички рад УДБ-е, КОС-а и **савезничких обавештајаца**; они су имали учешћа већ пре тога и у заробљавању Драже Михајловића и његове оружане пратње!

Истина је, дакле, да је невероватни и непредвидив стицај околности (стицај који није био замислив ни најискуснијим интелектуалцима света, па и наше емиграције) чинио да је Титова завера против Стаљина била могућа само као истовремена завера против Срба, и српске монархије, најпожртвованијег члана демократских народа Запада у два протекла светска рата. Сама творевина, улога и положај Југославије бацили су Србе у ту невероватну, парадоксалну ситуацију. И Срби су то тада већ знали. Зато је сваку побуну против Тита његова дипломатија у свету (као и дипломатија Ватикана) вешто приказивала као савезништво Срба са Стаљином; као истоветност четника с комунистима; као србо-комунизам (управо Павелићев израз из доба рата, као и Туђманов данас): као истоветност православља и стаљинизма, као православне корене стаљинизма (што су, назадовољство католичке Европе, донедавно тврдили и наши универзитетски интелектуалци, марксисте и филозофи у Београду!). И све је то силно користила, током пуне четири деценије, Титова дипломатија: још од времена Тито-дипломатије из рата па до хрватског комунисте-марксисте, „праксистовца“ Маштрука, амбасадора у Ватикану, или Гагра, амбасадора у Паризу итд. (који су недавно прешли и формално из југословенске службе у хрватску).

Мрежа интриге у коју је била ухваћена Србија била је, дакле, светска, те се ни далеко моћнији и већи народ од српског не би могао без међународне помоћи из те мреже спасити.

Колико год да је тито-комунизам био опасан по саму историју, опстанак и саму историјску свест српског народа, побуна је веома лако - и пред читавим светским мњењем! - могла добити оцену да је стаљинистичка! Тако су и либерализам Марка Никезића (који је Србију хтео од 1968. до 1972. да уведе у Европу и да спроведе привредну реформу) као и опозиција "Књижевних новина" и београдских писаца, били оцењени као стаљинизам, као "технократија" равна стаљинизму.

Због тога је српски народ био осуђен на чекање: све наде је полагао још само у Титову смрт, у изумирање Титове генерације „бораца“ комуниста, а при томе је пораз комунизма изгледао, за Титова живота, фантазија чак и најсмелијим маштарима Запада.

Извор: Др Жарко Видовић, (из књиге „Срби у Југославији и Европи“)

ЛОГОРСКА ИСТОРИЈА СРБА – СВЕТИ ВУКАШИН ЈАСЕНОВАЧКИ И САРАЈЕВСКИ ЂУРЂЕВДАНСКИ ТЕФЕРИЧ 1942.

Ево дана који нам је дао Бог: у Архијерејској саборној Литургији, у Храму Светога Саве на Врачару, на дан Светог апостола и евангелисте Јована 2000. године, Дух Свети кроз уста Цркве – литургијске заједнице народа са Васкрслим Христом – прославља имена српских Мученика и Светитеља, Сведока Христових, међу њима и Светог Вукашина из Клепаца и Сарајева, *Светог Вукашина Јасеновачког*.

Био је из херцеговачког рода Мандрапа који је своју грану имао и у Сарајеву: стара угледна кућа у улици Милоша Обилића, на Пируши. (Због сувише видних и свежих трагова НДХ, и усташког терора према Србима и Јеврејима, ни власти тито-комунизма* се нису 1945. усуђивале да мењају предратне, српске називе улица, тргова и места, тако да су они остали исти све до 1992–1995. Тако су и Обала Војводе Степе, Булевар Војводе Путника, Немањина улица, Улица Милоша Обилића у којој је била кућа породице Мандрапа, дочекали етнички рат потпирен још 1939, давањем Хрватима посебних територијалних права у Краљевини Југославији.)

Мандрапе су били богата стара трговачка породица у Сарајеву. Били су добротвори и чувари имања и саме цркве Светих Архангела Михаила и Гаврила, такозване. “Старе српске православне цркве” из 15. века, најстаријег здања у Сарајеву. Синови старог Чича-Ђорђа Мандрапе, Чедо и Добро (Добрило), први стар око 25 година, а други око 20, били су већ од априла-маја 1941. у вези са “шумом”, то јест оружаним јединицама ЈВО (Југословенске војске у Отаџбини) – одредима који су бранили српска села и збегове од усташког зулума и геноцида који је почео већ маја 1941, недалеко од Сарајева. Но обојица су страдали у Јасеновцу, где и њихов стриц, Свети Вукашин. А до година 1970-их преживели су син Богдо (Богдан, тежак инвалид) и кћи Славка, учитељица. Њезин син, а унук Ђорђа Мандрапе, око 1980. био је библиотекар у “Вијећници” – Народној (универзитетској) библиотеци, која ће 1994, на снимцима готово свих светских ТВ станица, бити приказивана као “објект гађан српским гранатама са Требевића”, иако је заправо је страдала у пожару подметнутом да би се уништила силна документација о прошлости Сарајева, и заједничком животу све четири верске заједнице – православне, муслиманске, католичке и јеврејске.

Сама кућа Мандрапа у Милоша Обилића улици, репрезентативан пример грађанске архитектуре 18. и 19. века, сличила је Манаковој кући у Београду или згради у којој је сада кафана *Знак питања*, код Саборне цркве у Београду, и као историјски споменик етничке културе била предвиђена за државну заштиту. У тој кући живео је и око трговине, у “магазама” (магацинима трговачким), радио и Вукашин Мандрапа, цењен као ревностан чувар имовине и Српске православне цркве на Башчаршији – што је још један разлог да тај Храм и цело Српско Сарајево слугу Христовог и Архангеловог, Светога Вукашина, славе као свога службеника и заштитника. С њим су и Чедо и Добро, а и остали чланови куће Мандрапа служили у Старој цркви као чтеци и појци у хору. Нека Бог и данас да тај Храм и Српско Сарајево штити икона и вера Светога Вукашина

Јасеновачког, Клепачког, Херцеговачког, Сарајевског, Српског и Свеправославног! Његов последњи душевни израз био је Христов мир, а последњи покрет “Крст од три прста”, те му је крвник управо зато засекао и руку – да би, поражен, бацио нож и, још за живота, пао у вечни мрак. Нека тај Крсни знак Светог Вукашина Јасеновачког лебди над напаћеним овим народом као благослов и мир Вукашинов, мир Христов. Јер само “у овоме знаку ћеш победити!”. *Ин хоц сигно винцес!*

Завера ћутања

Свети је у Сарајеву остао негде до јуна а можда и јула 1941, када се и многи други угледни српски грађани склањају – ко у Србију, ко “у шуму”. Свети Вукашин је изабрао “шуму”, то јест Херцеговину, своје родно село Клепце код Чапљине. У партизане није могао јер њих тамо још није ни било. Од тада о Светоме ни његови рођаци Мандрапе у Сарајеву не знају ништа. Прве вести о његовом мучеништву, и величини као Христово сведока, стижу у Сарајево тек после рата, и то не само од др Недељка Неђе Зеца*. А доктор Зец је вест донео управо у кућу преживелих чланова породице Мандрапа, Богдану и Славки, кад им је 1947. дошао на Никоље (Светога Николу), њихову крсну славу.

Тако се за Светога знало већ 1947, и то не само у Сарајеву, него и Мостару и Чапљини. Читава породица и род Мандрапа сматрани су мученичким, те се под утиском тешких злочина НДХ над Србима и Јеврејима ни сама титовска полиција Сарајева није усуђивала да их дира. Али се о Светоме није говорило јавно, као ни о самом Јасеновцу – непреболној рани хиљада сарајевских породица и читаве Босне и Херцеговине. Непосредно после рата састали су се, наиме, у Сарајеву преживели логораши Јасеновца – јасеновачки “занатлије”, у издвојеном делу логора држани да обављају занатске послове за оближњи усташки гарнизон, те стога поштеђени и храњени све време свога робовања, или заточеници који су имали среће да их од усташа преузму Немци. Такви су заправо само прошли кроз Јасеновац на путу за Немачку, или били замењени за усташе заробљене од четника (ЈВО) или партизана. Намера преживелих логораша била је да заједнички запишу сећања на Јасеновац и утврде, колико могу, чињенице о тамошњем страдању њихових побијених сапатника. Тим састанцима обавезно је присуствовала Удба ((УДБ – Управе државне безбедности), која и у СР Југославији слави 13. мај 1943.

као дан свог оснивања). Тако су подаци и вести о Јасеновцу могли са састанка заточеника да прођу у јавност само уз њено допуштење. А како Броз никад није помињао, нити одобравао да се помиње Јасеновац, то је и његова политичка полиција гушила сваки глас о том губилишту. Но упркос свега, о Светом Вукашину је знао и говорио чак и муслиман Заим Топчић, логораш-занатлија који је постао књижевник после рата, и уредник на Радио-Сарајеву.

Али је званичан државни – и “државотворни” – став остао ћутање, па и о Старцу Вукашину. Ћутање о њему било је што и *ћутање о Јасеновцу*, и још више: *идеолошки обавезно и наметнуто ћутање о истинској српској историји!* Не сматрати Јасеновац “природном, логичном, чак праведном осветом за српски терор у монархо-фашистичкој Југославији” представљало је тешко кршење владајућег става – коме су, у оквиру “правилног схватања историје”, политичку и идеолошку потпору пружали управо српски комунисти.

Јер, “братство и јединство” је баш од Срба и српских комуниста тражило такву “самокритику”, и такву “историјску свест”.

Транспорт за Јасеновац

Данас ми је, на Литургији, у Храму Светога Саве, оживело сећање и на мој транспорт, и долазак у логор Јасеновац.

Дана 6. маја 1942, усташка полиција Независне Државе Хрватске приредила је у Сарајеву Србима “*усташки Ђурђевдански уранак: бесплатан превоз на тиферич*” – у Јасеновац. На трамвајској а уједно и жељезничкој прузи поред Миљацке – на Обали од Башчаршије и “Градске вијећнице” (послератне Библиотеке и Архива) па све до Електроцентрале – била је наине постављена дуга композиција теретних вагона, за транспорт затвореника до Јасеновца. (Пошто су трамвајске шине биле исте ширине као и жељезничка ускотрачна пруга, воз из Брода могао ући у град, обићи га кругом од Башчаршије и онда се обалом поред Миљацке вратити у жељезничку станицу, па за Мостар, или натраг за Брод.)

Извели су нас из затворских ћелија и околних касарни ујутро око четири сата, пред само свануће: на уранак, али не Ђурђевдански – мада је тада у возу певана, чак и спевана, тужна сарајевска песма *Ђурђевдан* је коју ће, између многих, и Горан Бреговић дивно обрадити*.

Ту композицију теретних вагона вукле су или гурале три локомотиве. А ка њој су силазиле, да буду укрцане, колоне затвореника из Јајце-касарне на брду изнад Бембаше и Невјестине махале, из Градског затвора иза Градске Вијећнице код Баш-чаршије, из затвора Беледије, Ћемалуше, Централног затвора (“Судског”, аустроугарског), из касарне Војводе Степе (до НДХ, касарне испод Бистрика, на Тргу 6. новембра, чији је назив обележавао дан уласка српске војске у Сарајево, 1918). Но неких пет стотина метара пошто је кренуо, воз се зауставио да би и предњи део композиције примио затворенике из касарне Краља Петра Првог, у Новом Сарајеву. (Године 1941, та је служила као сабиралиште за Јевреје и њихове породице, одакле су их транспортовали на стратишта, па смо ми преживели логораши покушавали да од ЈНА добијемо дозволу да то означимо неком спомен-плочом. Нажалост, наш бојажљив предлог команда “ослободилачке” армије грубо је одбила. После 1945. то је, наине, постала Пешадијска школа и Касарна Маршала Тита!)

Тако се у тој композицији теретних вагона 6. маја 1942. нашло око три хиљаде затвореника: младих људи “војно способних” – али и “добрих”, нажалост, и за Јасеновац. Међу њима, а то ћу сазнати у Сарајеву тек после рата, било је и угледних домаћина похапшених заједно са синовима: Мандрапа, Кошараца, Мостарица, Ковачевића, Ћоровића, Коњевића, Стојановића, Вапагића, Суботића, Пандуревић, Рубинића, свих из сарајевског српског кварта Пируше, па Јовановића, Илића, Богдановића са Ковача, на прилазу Јајце-касарни. Али било је и муслимана, затворених јер су се заузимали за Србе или изјаснили као Срби: млади мостарски правници, дипломци београдског факултета, као Адил Гребо, Исмет Пашић, Шефкија Капић, Мугдим Мехмедагић, па и књижевник Зија Диздаревић – сви из Беледије, ћелије број 4, истог броја као и моја у Градском затвору. Мостарски муслимани су затворени и што су били против Споразума

Цветковић-Мачек, којим је 1939. Мостар прикључен Бановини Хрватској. То ће их “србовање” све коштати главе.

На теретним вагонима у које су нас укрцавали, памтим, још су биле ћирилицом и латиницом исписане старе ознаке “ЈДЖ” (Југословенске државне железнице) и натпис “седам коња (или) четрдесет војника” – колико, за нужду, може највише да стане у један вагон. Нас су међутим трпали и по две стотине у један! А ваздуха само кроз четири мала, решеткаста отвора, високо под кровом у угловима вагона. Додуше ти вагони су, као “четврта класа” воза, били намењени сељацима који су ишли “на пазар”, али смо и ми ђаци често њима путовали, “на излет”. Тада су “шибер-врата” на средини, на обема странама стајала широм отворена.

Није било клупа, седело се на поду, али је по пет-шест нас седело у њиховом отвору, на ивици вагона, певајући и “тамбурајући ногама” док је “ћира” ишао тако лагано да смо понекад могли искочити из њега, убрати понеку шљиву поред пруге, и вратити се на места. А на Ђурђевдан 1942, не знајући за Јасеновац – као нажалост ни многи други Срби ни тада ни потом, у разним Југославијама – мислећи да се растајемо од завичаја само привремено, сабијени у вагон да би нас транспортовали за Немачку као заробљенике, поред још отворених врата смо запевали:

“С оне стране Јајца, гајтан трава расте

По њој пасу овце, чувало их момче.

Младо момче плаче, још тужније пјева

Свака туђа земља, туга је голема!”

“А Ђурђев-дан је!” запевали смо, да охрабримо и ободримо сапутнике паралисане од страха и неизвесности. Али, пред сам полазак воза, усташе нагло и с треском затворише наша шибер-врата и чусмо их како на њих стављају ланце и полугу, закатанчивши их: “Е, сад пјевајте колико вам је воља!” Нађосмо се збијени, без ваздуха и у мраку. Није било ни воде. Све потребе, и оне несавладиве, редовне, јутарње, које у оној трци и гурњави јутрос нико није стигао да обави у затворској ћелији, у “шкаф”, обављане су стојећи, јер смо били тако сабијени да нико није могао ни да се окрене, ни руку да покрене, а камоли да се раскопча или да седне. Дечаци су најпре плакали, а онда падали у несвест. Заправо, не може се рећи да су “падали”, пошто су и онесвешћени стајали усправно, стиснути између осталих. И тако пуна два дана, до Брода, где смо стигли тек увече, 7. маја.

Ту је била прелазна станица: вагони нормалног колосека били су притерани напореда уз наше, уског, те је требало прећи у њих. Чујемо како се отварају врата на вагонима наше композиције и вику: “Испадај, брзо!” И, ударце! Отворише се, најзад, врата и на нашем вагону. И ту ће се догодити нешто што ће се поновити и кад будемо излазили из вагона широког колосека, у станици Јасеновац. Искачемо, а иза нас и поред нас падају беживотна људска тела, као класе! Нисмо ни знали да су мртви док су стајали не могавши да падну, смождени, сломљени, удављени нама и једни другима! А онда су нас у транспорт за Јасеновац из по два мала сарајевска вагона сабијали у један јасеновачки, нормални. Исти мрак, иста збијеност, исти недостатак ваздуха као и

од Сарајева до Брода. Зато смо станицу Јасеновац, чекајући да се отворе врата на средини вагона, дочекали као крај мука и спас!

Али кад у станици отворише врата, пред вагонима угледасмо усташе. Било је то 8. маја 1942. на Марков-дан. Питају: “Јесте ли добро путовали? Има ли ко да је гладан или жедан?” Јави се, једва жив, плачним гласом, један дечак од шеснаестак година. Усташа наређује, пре него је командовано излажење у строј: “Пустите га на врата!” А онда оштро виче дечаку: “Зини!”, па му набацује шљунак и грумење земље и наређује да их хвата устима: “Ово ће вам бити четничка гибира!” (следовање). Тако, док није наређено: “Испадај!”, и покрет. Са станице ка главном, пријемном логору (делу огромног система логора названих скупним именом “Јасеновац”), посрћемо трком, под ударцима кундака. Ко остане на ногама живеће – до логора. Ко падне, дотуку га – кундацима, или метком.

А пред пријемним логором изненађење које се дешавало ретко којем транспорту, али нама 8. маја 1942, на Марков-дан, ипак јесте. Чекају Немци! Организација Тот, радна служба Рајха. Прихватају “тотовци” свеж транспорт – раније допремљени логораши будући већ исцрпљени и на самрти. У Јасеновцу се наине умире од изнурености, глади, жеђи, болести, пошто људи кад уђу у логор не добијају ни храну, ни воду, спавају под ведрим небом на киши и мразу, на земљи испод које вода “вришти” под ногама. На тих неколико квадратних километара мочварне ледине поред логораши раде, док могу, искључиво “гробарске послове”. Додуше, у близини су и бараке, али само за занатлије – свеједно да ли су они Срби, Јевреји, Муслимани или Хрвати! Ти “повлашћеници” живе и раде под кровом, редовно добијају храну, њихови производи и услуге будући неопходни усташком гарнизону и домобранима. Међу њима и стручњацима налази се и доктор Зеџ, па и неки сарајевски Јевреји, вешти мајстори.

То је значајан чинилац чувеног “Пробоја”, априла 1945, о којем, из посебних идеолошких разлога, ни дан данас, па ни на РТВ Београд, званични “историчари” не откривају пуну и праву истину. Јер Пробој из Јасеновца извршили су занатлије, пошто су само они имали снаге да га предузму. Схватили су да им је то једини спас, сазнавши преко свога тајно монтираног и скривеног радија за наредбу да буду поубијани, као једини преживели сведоци Јасеновца. (Делове за тај радио набавили су кад су под стражом слати у Загреб по материјал за свој посао.) Они су били спремни да сведоче о Јасеновцу, пред јавношћу нашом и светском. Али то није одговарало Брозу, те су истражне комисије чекале све до данас, ваљда да сви сведоци поумиру.

Тако је од нас око три хиљаде – колико је кренуло из Сарајева (срачунато на основу броја вагона композиције) до самог логора стигло око две хиљаде: сваки трећи је успут страдао, као и при свим транспортима и колонама за Јасеновац. Немци “тотовци” нас постројавају у неколико редова на великом “зборишту” испред улаза у главни, пријемни логор, у строј дуг око двеста метара. Стојимо у ставу “мирно” (“позор!” на усташком). Иза сваког реда, нама иза леђа, иду задригли “тотовци” и тешком чизмом ударају сваког постројеног логораша под колено. Ко поклекне или падне, не сме да устане. Ко остане на ногама, мора трком на другу страну – међу одабране, снажне, способне за тешке радове у Немачкој (а заправо Норвешкој, северно од Поларног круга). Они који су

покликнули и седе на земљи, иду у логор, осуђени на лагано али сигурно умирање – осим ако баш тих дана не буде “наступ”, када ће их усташе поубијати маљем или ножем.

Растанак у Јасеновцу

Ми који смо издржали “тотовску” пробу и преглед, нас неколико стотина, издвојени смо у посебан угао логора, под управом тотоваца-Немаца који с времена на време долазе и узимају радну снагу за Немачку. У томе посебном делу логора су и бараке. Тако су и нас сместили у њих, одвојене жицом од осталог логорског комплекса дуж насипа Саве – огромне, непрегледне ледине велике као простор од Славије до Калемегдана, па доле до Дунава. Између нашег, “тотовског” логора и главног – самртничког, мученичког, ограђеног посебном бодљикавом жицом у два реда – брисани је простор, са тридесет метара размака од њихове до наше жице. По тој ширини шетају или претрчавају, као да нешто “вежбају”, усташе. Ваљда надзиру да се неко не би из оног логора провукао у наш. Јер, три пута дневно ми од Немаца добијамо по порцију куване, војничке хране! Једемо из порција, а наша гладна, осуђена браћа стала уз њихову жицу и гледају како ми једемо, стигли истим транспортом с њима. Међу њима и понеки рођак, брат, отац, стриц. Немци им допуштају да се довикују с нама па се ни усташе не противе; распитују се, мученици, за познате или рођаке из наше групе, поручују: “Ако икад видиш моје...” Машу, поздрављају, крсте се. Знају или осећају да смо се растали заувек.

А то знамо и ми: кад добијемо порцију окрећемо им леђа или се кријемо у бараци, да нас не виде – или, можда, да не бисмо ми њих гледали? Шта да им кажемо, једући? Ми чекамо спас: пут за Немачку на који ћемо 17. маја 1942, у недељу, кренути из Јасеновца, и то у купеима путничког воза. Стижемо до Земуна, па трком до “Сајмишта”* на Сави, а одатле – почетком јуна, бродом, Дунавом, за Аустрију и Немачку.

Тако смо се растали од наших у Јасеновцу. Знамо да су тамо остали Добро и Чедо Мандрапа. Не знам где им је, и да ли је с њима страдао и отац Ђорђо. Не знам ни којим је транспортом стигао или којим ће следећим, из Сарајева, у Јасеновац бити довежен његов брат Вукашин Мандрапа, из Клепаца и Сарајева. Не знам ни да ли је он затекао живе синовце Чеду и Добру.

Логорашки поглед на српску историју

Тада смо први пут – али и заувек – схватили једно: неважна је непријатељу наша подела на четнике и партизана. Тако се делимо ми, док смо за душмане сви само “логораши”, логорашка нација! То ће нам, својом одлуком о Србима 1944* и 1989–1999, показати и наши ратни “савезници”: да смо за њих народ *чију историју обележава логор* – а не “устанци” и “победнички ратови”. Зато о повести Срба – мимо четничког, партизанског, устаничког, ратничког или побуњеничког, али заправо митоманског искуства и суда – треба саслушати и проучити *искуство логорашко*, да бисмо га уградили у нашу веру, душу, у виталност заједнице!

То ћемо схватити управо својим *логорашким доживљајем рата* и кад се 1945. будемо, ретки преживели, вратили из логора и заробљеништва, у земљу тобоже “ослобођену”. *А вратили смо се опет у логор: додуше мирнодопски, али такође неумољив! То су нам досудили Савезници, када је Црвена Армија, у*

договору с њима, 20. октобра 1944. предала Србију са Београдом тито-комунизму. Већ тада је Србија постала логор у којем су тито-комунисти чинили све да нам убију душу! То јест, да не гледамо своју прошлост, *као што једући у Јасеновцу нисмо гледали, или могли да издржимо поглед, на браћу која су остала с ону страну жице!* А тамо су остали и Вукашин и Христос као иконе обележене сужањским искуством, да нас бодре када смо на дну наше историје. *Свети Вукашин из Клепаца, срж новије српске историје, наша је жива вера, Тумач и Заступник пред Христом.* С њим никад не можемо заборавити да је “Свијет овај тиран тиранину, а камоли души благородној!”, *те да нас са овога дна не може подићи никакво политичко решење ако нас претходно не подигне смиреност вере Светог Вукашина Јасеновачког!* “Само ти, синко, ради свој посао!” – вели Свети Вукашин Мандрапа Јасеновачки – а ја се крстим и Христу обраћам, и за непријатеља молим да њему пре свега Бог подари свету тајну покајања, *јер зло се неће искоренити оптужбама против непријатеља, него тек његовим сопственим покајањем*...*

Напомена: Објављено први пут у часопису Митрополије црногорске Српске православне цркве *Светигори* бр. 99, октобра 2000.године.

Жарко Видовић, рођен је 1921. у Тешњу, Босна и Херцеговина. Доброволац и Априлском рату 1941, предратни скојевац, атлетичар, син високог полицијског службеника Краљевине Југославије. Побеглао у Шведску из немачког логора код Нарвика у окупираној Норвешкој. У Шведској дипломирао философију и историју уметности. По повратку у Југославију након рата, брозовске власти су га ухапсиле и пустиле тек после дужег “проверавања”. Потом му је дозвољено да докторира и предаје, прво на Загребачком свеучилишту, потом на Сарајевском универзитету. Пред почетак распада СФРЈ, у саобраћајној несрећи испод Требевића погинуо му је једини син са још четворицом младих, национално опредељених Срба, а једина ћерка му је слично страдала у Норвешкој. Др Жарко Видовић је аутор многих запажених дела из *философије српске историје*, и члан хора Цркве Светог Марка у Београду.

НАПОМЕНЕ МОМЧИЛА СЕЛИЋА

“Титокомунизам” је израз који Жарко Видовић неизоставно користи описујући друштвени систем, идеологију и политички став и праксу који су владали “овим просторима” од “ослобођења” Београда 1944. до пада Анте Марковића. Но у свести и понашању и многих данашњих уживалаца монопола на политичко, друштвено и културно делање, “титокомунизам” је нажалост још жив, одувек готово искључиво будући технологија власти и политичког самоодржања на домаћој и светској сцени.

Сведочење др Недељка Зеца, логорашког лекара из Јасеновца који је преживео Пробој, објављено је у многим публикацијама и сајтовима, као и у зборнику Предрага Драгића Кијука *Цатена Мунди*.

Тринаести мај, дан устанка Драгољуба Драже Михаиловића противу сила Осовине, је југословенска (а потом и “српска”) тајна, политичка полиција (исправа звана Озна – Одељење за заштиту народа, па Удба – Управа државне безбедности, данас Биа – Безбедносно-информативна агенција) узела за свој јубилеј вероватно да би тиме потрла слављење првобитног догађаја. (Због тога

истински Равногорци данас обележавају 8. мај, Марковдан, као прави датум Трећег српског устанка.)

Песму *Ђурђевдан* је Горан Бреговић “теслимио” Ромима, као њихову безмало химну. “Циганизација” Срба иначе није ништа ново, сећамо се добро повика са хрватских, “бошњачких” и других југословенских стадиона и игралишта. Да не постоје сведочанства као ово Жарка Видовића, и тај допринос кривотворењу нашега националног бића ушао би – ако већ није – у књиге и енциклопедије, докторске дисертације и слично.

На крају, познајући Жарка Видовића лично, мимо свег поштовања за његову личност и безмало светачко праштање и љубав, његов позив на самопокајање наших душмана ми нажалост личи на хомилије да “никад више не буде” ратова, логора, геноцида, глади и сличног. Ни рат, међутим, није “историјска појава” како тврде марксисти, већ вечна пошто му суштину не чини оружани сукоб, него само непријатељство. Схватајући немогућност људског поимања Зла, Срби су свој став према њему изразили са: “Удри врага, не остав му трага!”

Јасеновачке и друге наше жртве, наиме, тек чекају освету и своје заслужено место у званичној историографији нашега народа и државе, а они који су нам их нанели нека се сете старе аријске изреке: “Ко се не освети, тај се не посвети!”

Ниједан Србин, међутим, под тиме не подразумева убијање бар милион и по Хрвата, колико су нам стараца, жена, деца и нешто људи бојеве доби они у прошлом столећу зверски побили. Наша освета, и посвећење наших невиних погубљених мора се испољити нашим повратком на српску земљу коју су окупирали, уз њихово свођење на оно што су били и у Аустроугарској – три жупаније око Загреба.

Тек са таквом Хрватском можемо имати колико-толико “нормалне” односе, и то пошто нам она вишедеценијским, па ако треба и вишестолетним понашањем, не докаже да се одриче “накана” и метода своје срамне, геноцидне и митологизоване “повијести”.

СВЕТИ САВА И ЊЕГОВ НАРОД

Колико смо као хришћани осветљени ликом Христа, толико морамо и као Срби да будемо вођени ликом Светога Саве. Као што бисмо без Христа били бесловесни и не бисмо имали осећање за тајну човека, тако и без Светога Саве не бисмо осећали историју и у њој тајну Срба. Били смо сведоци многих (неуспелих) покушаја да се научно (па и философски) реши питање шта је то човек и шта је нација, па и покушаја да се научно (без душе и вере) одгонетне по чему је неко Србин и шта је то српски народ; но, шта је да је то је народ Светога Саве; те може и да се одржи само као народ Светог Саве. То је наш једини идентитет, па према томе и наш једини континуитет. Дакле, наша историја. Године 1989. славили смо шест стотина година од Косовске битке. Али значај те битке није у њој самој, него у Завету! Косово је било искушење: да ли ће наши преци, на челу са Светим Кнезом (а онда са његовим ликом - иконом) остати верни Завету и кад изгубе земаљско царство? и онда кад, као старозаветни Јов, изгубе сву земаљску, световну моћ? Наши преци су одолели Лукавом

(“демонском Месији”, како га назива Његошев владика Данило), одолели Великом Кушачу (Мт. 4, 1-11) и остали верни Завету: света река Светог Саве није пресушила, историја није прекинута. Зато смо ми могли читаве 1989. године да славио - не саму битку, него - њихову верност Завету. То славље нас је пробудило и уздигло. Ми смо сад опет нови, препорођени. Но, завет којем су Свети Кнез и Косовски јунаци остали верни, а који ми славио и који нас препорађа и чува - завет је светосавски.

Ако су Срби народ заветни, онда значи да су се Срби - и у свом Косовском завету, кад су били без одбране, земаљске силе и државе! - потврђивали од Косова и Светог Кнеза до данас само као народ Светог Саве. Јер Косовски завет не би био могућ да није током стотину и седамдесет година (од 1219. до 1389.) био припреман у манастирима и црквама, задужбинама Светог Саве и Немањића.

Но, искушења не престају. Недавно смо у новинама видели оглас књиге “Срби народ најстарији”, која нам се нуди као “плод дугогодишњег научног истраживања” и као “теза одбрањена на Сорбони! “.

Можда то годи сујети (некаквој опасној националној сујети!), али нас та сујета одвраћа колико од истине (јер најстарији народ су Јевреји!), толико и од Светог Саве, духовног оца Срба, па тако и од могућности да постанемо и останемо свесни себе! Јер заводећи нас и “ласкајући” нам представом о Србима као “народу најстаријем” - старијем и од појаве Христа! - они траже наш идентитет у паганству! У варварству! Тако је у 15. столећу чувени хуманистички, грчко-ренесансни филозоф Георгије Гемист Плитон препоручивао својим сународницима Грцима да се врате паганству, јер би само тако могли да стекну “варварску снагу” потребну за отпор Турцима, као што су стари Грци побеђивали Персијанце (Иранце). А да би своје сународнике и наговорио на повратак паганству (снази варварства као “младости народа”), Плитон је - са далеко више разлога него у наших српских етнолога (универзитетских пагана-хуманиста!) - настојао да докаже како су Грци “народ најстарији”, тј. да су они народ по вери која је у њима тобоже једина изворна и жива, а старија од Христове! На то је цариградски патријарх одговорио Плитону овако: “Ми нисмо Грци! Ми смо православни Ромеји!”. Грци су, наиме, крштавањем постали сасвим други народ: преображајем су стекли другачији идентитет! “Гле, све је ново! “, каже зато Апостол. Ни ми више нисмо онај (заиста пагански, варварски) народ који су били наши телесни преци (али само телесни!) пре Светог Саве, нашег духовног оца!

На Бадњи дан поподне је београдска телевизија преносила дивну бадњачку свечаност са трга испред Народног позоришта; али је при томе позвала етнолога (професора универзитета, универзитетског хуманисту, тј. неопганина) да коментарише ту свечаност; он је покушао да нас увери у изворност и животворну историјску вредност “српског паганства” и у пагански карактер Бадњака, очуван “упркос Цркви” или захваљајући “мудрости Цркве” да се не противи паганству! После тих коментара наступила је група девојака звана “Паганке”. Тај коров неопганизма гаје, после Велике Сеобе (1690.), наши хуманисти као “младост и снагу” нашег националног “универзитетског неопганизма”. У свом спису О врховном богу у старој српској митологији

Веселин Чајкановић је настојао да лик Светога Саве прикаже као маску јединог живог и присутног “српског божанства”: паганског гневног божанства, “Вучјег пастира”, божанства “Доњег света” (попут Мефиста Фаустовог, како га је тумачила романтичарска школа немачке етнологије, све до Хитлера).

Тако је испало да Срби нису заветни народ Светога Саве, народ вођен иконом Небеске Србије, него вучје стадо које, у интересу цивилизације, треба тек да буде крштено или истребљено! Тако је у Србима несвесно изазивано осећање кривице потребно њиховим (нашим) непријатељима!

Додуше, сви смо ми пагани у оној мери у којој смо острашћени, грехом оптерећени. Смисао Хришћанства и Завета је зато у томе да у сваком човеку пробуди и одржи свест о сопственом греху, да бисмо се чистили и, одазивајући се позиву Завета, уздизали у Небеско Царство Цркве, Небеске Србије, Светог Кнеза и Светога Саве. У томе уздизању се ослобађамо идола и фетиша који годе нашој острашћености, који требају нашем Греху, а којима смо робовали, до јуче бесловесно!

Комунистичка идеологија је приказивала паганство као безазлену идеологију “бескласног друштва”, а пљачку и безакоње као правду револуције! Но, српски народ се најзад усправио. И читава источна Европа се усправља у свом достојанству, спремна да одбаци паганство. Бог нас је погледао. Уздизање је тек почело. Оно је пред нама као задатак и позив да се тек освестимо.

Икона и завет Светога Саве - историјски потврђен заветом Косовским! - јесу тај позив. Он нас не позива у “предисторијске прашуме” паганства, него у висине у којима и Европа треба тек да се потврди. И наше Сеобе су показале да ми вером нисмо везани за тле и земаљско царство (хтонском вером, као пагани), него Заветом за Небеско Царство које је у човеку! Ко историју и супстанцију српског народа тражи у паганству (или утопији хуманиста), тај не разуме ни Косовски Завет, ни Светог Кнеза, ни Светога Саву. А без њих ми нити имамо историју нити можемо знати ко смо!

Папска црква - "света држава"

Датум: 24.10.2011

Папска црква – "света држава"[1]

Др Жарко Видовић

”Црква је заједница људи сједињених истим исповедањем вере и примањем истих сакрамената, које верницима додељују опуномоћени свештеници пастири под јурисдикцијом и управом понтифекса (римског папе), јединог Христовог опуномоћеног заступника на земљи”.

Тако је Римска црква саму себе дефинисала.

(Аутор дефиниције је језуита, кардинал, свети Роберто Белармино, 1541-1621. Дефиниција се може сматрати плодом самог Тридентског концила, одржаног од 1545. до 1563, у замаху Контрареформације и апсолутизма. Па ипак, она не само да посвећује читаву традиционалну праксу Римске цркве, него је важећа и данас: Роберто Белармино је канонизован 1930, а "Доктором Цркве" проглашен 1931. Последњи, недавни ватикански концил, наравно, није ту дефиницију довео у питање. Она важи и за "Цркву у модерном свијету".

Та дефиниција Римске цркве је дефиниција тзв. Борбене Цркве (Еццлесиа милитанс). Наиме, Црква Христова се - по римокатоличкој теологији - дели на Борбену Цркву, испаштајућу Цркву и Цркву Светих.

Испаштајућа Црква је заједница умрлих верника католика који бораве у Чистишту, окајавајући тамо, пуни наде, своје земаљске грехе и чекајући да, са Другим доласком Христовим, буду преведени у рај. За то време Борбена Црква се за њих моли да им испаштање буде скраћено и ублажено, а испаштајућа Црква упира очи пуне наде и у Борбену Цркву.

Црква Светих је заједница коначно спасених католика који, са апостолима на челу, већ бораве у Царству Христовом, тј. у Рају.

Борбена Црква је, за разлику од тих двеју "невидљивих", једина "видљива", јер борави у "овоземаљском пролазном свету", у "свету", у "Времену", у "Историји", у Саецулум-у (што је све исто).

Ако је поменутом дефиницијом обухваћена само Борбена Црква, значај дефиниције није тиме ништа умањен, јер Борбена Црква испуњава оно што од ње очекују две "невидљиве цркве", те се поменута дефиниција прецизно поставља према Цркви као целини.

Та дефиниција има следеће елементе:

1. Црква као реална заједница у свету, дакле, институција,
2. Исто исповедање вере, којим је човек укључен у заједницу,
3. Исти сакраменти,
4. Опумоћени свештеници, подложни папи,
5. Папа као једини извор сваке пуномоћи, Христов заступник и
6. Христос схваћен као давалац пуномоћја папи.

У свим тим елементима Римска црква се разликује од свих других хришћанских

заједница, посебно од протестаната и православних.

Из изложеног се види да једност, светост, апостоличност и католичност Римске цркве почива на ауторитету самог папе. Верници се поковавају свештенству, свештенство епископима, епископи архиепископима, а ови и кардинали саме папи. Устројство заједнице је централистичко: најстрожије централистичко устројство познато у историји.

Тај централизам није демократски, јер се папа не поковава заједници нити икоме од људи. Он се поковава "само Христу", јер је "Христов заступник", а не заступник или орган верника и заједнице. Папа поставља кардинале који ће изабрати следећег папу, те на тај начин папа посредно бира и следећег папу. Папа поставља, непосредно или посредно, све, од архиепископа до свештеника у последњој и најзабаченијој жупи сваке земље света. У строгој административно-територијалној подели Римске цркве, и најмање значајан жупник (парох жупе, најмање административно-територијалне јединице Римске цркве, нпр. у Југославији) је у првом реду објект, инструмент, опуномоћеник и "конзул" папе, па тек онда држављанин земље у којој живи и делује. То је видљиво чим интереси те земље дођу у сукоб са интересима и политиком Папске државе, тј. Римске цркве. Такав статус нема (и не настоји да има) ниједна друга верска заједница у свету. Римска црква га има, наравно, само уз пристанак државе на чијој територији такав статус остварује: било међудржавним уговором (а уговори с Ватиканом су међудржавни), било на тај начин да нека држава није у стању да одбрани свој суверенитет пред Римском црквом, било да не увиђа (кад Римска црква још није разгранала своју делатност у тој земљи) потенцијалну опасност по свој суверенитет и по равноправност верника других заједница са припадницима Римске цркве, нарочито оних заједница (а такве су све остале) чија глава хијерархије није страни држављанин. На тај начин Римска црква, као држава у држави (као огранак једне државе у другој држави) онемогућује онај степен одвојености цркве од државе који је потребан да би се постигла једнакост свих грађана пред законом, или равноправност.

Жупника и предстојника жупских добара не бирају верници, ма како искрена била њихова религиозност, јер би такво бирање значило да Црква није "објективно", него само "субјективно" света. Па ипак, он, по конвенцији или међудржавним уговором, иступа као представник верника и целокупне црквене имовине у жупи. На тај начин, сам карактер међудржавног односа с Римском црквом противречи демократском поретку земље. Исто тако епископа не бирају пароси жупници, а архиепископа - епископи, као ни архиепископи - папу, да би овај, као државник "Цркве" (која је држава!) био одговоран и епископима и верницима неке земље, а не они њему.

По самој својој дефиницији и називу, Римска црква је ствар признања њених

(државних!) претензија и права постављала и поставља као ствар признања вере и верских слобода.

Кад једна земља постави захтев да њене вернике (или присталице једне идеје, рецимо, комунистичко-социјалистичке) могу заступати само они истоверници (или истомишљеници) који су и сами грађани те исте земље - те да представници грађана једне земље не могу бити именовани из друге земље, - онда то није напад на слободу вере својих грађана, него нормална одбрана суверенитета једне земље, одбрана равноправности вера (и идејних погледа и верских слобода.)

Римска црква је током читаве своје историје приказивала такве захтеве као напад на верске слободе, мада у томе има исто толико право колико би имала и нека држава или велика сила кад би политичком слободом сматрала своје право да у једној земљи управља покретом својих присталица, нпр. Кинези покретом ултра-левих у Југославији. И не само покретом, него - посредством вођа покрета које би постављала НР Кина и који би били одговорни НР Кини - и имовином тога покрета: домовима културе, васпитним установама, социјалним установама, фондовима, земљиштем и зградама на томе земљишту, редакцијама и издавачким установама, школама тога покрета итд., без обзира на то што је све то изграђено муком и одрицањем предака и грађана ове земље.

Због таквих захтева Римска црква је током читаве своје историје долазила у сукобе са сувереним државама или државама које су настојале да свој суверенитет потврде и према Римској цркви. Прво са Византијом, а онда и са западним земљама, монархијама и републикама апсолутистичким и демократским. Тај сукоб на Западу је почео као Борба за инвеституру (право папе да поставља епископе у једној земљи независно од краља или републике), а кулминирао са Реформацијом. У такве сукобе долазиле су с папом чак и католичке земље, као Француска: од 1309. до 1377. папе су морале да столују у Авињону, на тлу Француске, а бирали су их француски краљеви, а не кардинали и Рима. Да не говоримо о томе колико пута су католички германски цареви не само постављали папе - јер су папе биле на територији царства, па су били подложни законима тога царства, - него су чак и утицали на измене католичких догми, као што је она о Светоме Духу, Филиокуе. Дакле, не само епископи, него и папе су потпадали под законе световне државе кад су се нашли на територији те државе или кад је Ватикан био захваћен границама те државе. Свети Петар никад није столовао у Авињону, те папе у Авињону нису могле столовати на "Светој Столици Петровој", нити је континуитет тога столовања и преношења Петрове пуномоћи очуван. Па ипак, вера у Француској тиме није ништа претрпела, а ни папе нису сматрале да је претрпела.

У тим борбама западних земаља против Римске цркве као државе развијао се смисао западних народа не само за национални суверенитет, него и за демократију, и за законитост, и за слободу савести од сваке институционалности. Тако су стварани западна култура и народи који и разлогом и с поносом могу да се назову западнима. При томе није претрпела пораз вера (чак ни у католика),

него је, напротив, била интензивнија него икад раније. А најдемократскије земље Запада су управо оне које су изишле као победнице из таквих борби: Шведска, Норвешка, Данска, Холандија, Швајцарска, Енглеска итд. до САД. (Запад, овде, наравно, није географски положај земље, како се то у нас замишља, него један културно-историјски појам, настао управо у државно-правним и теолошким сукобима с римском црквом и у еманципацији од Римске цркве).

Да, напротив, разлози којима Римска црква брани своје устројство и своје претензије и привилегије нису верске природе - то су до казивали не само велики западни хришћани Реформације, него већ и данас многи католици. Према томе се не ради о ускраћивању верских слобода кад се Римској цркви ускраћују привилегије које друге верске заједнице (као нпр. протестанти) ни не траже. Но пре него пређемо на те разлоге и њихову критику (са становишта верника хришћана!), мораћемо указати на још неке моменте устројства и учења Римске цркве.

*

Наравно да се друге хришћанске заједнице не могу сложити са олако датом папско-доктринарном оценом да нису праве хришћанске, или друге верске заједнице да им вера није права, поготово кад се та оцена даје с тенденцијом да их мисија Римске цркве уништи као заједнице. Тако се са оспоравањем папске оцене других заједница оспорава и папска "непогрешивост". Институција папства је, тако, постала мета свих верских критика, с тенденцијом да се докаже (што није тешко) папина погрешивост током читаве историје и оспори континуитет преношења овлаштења од папе до папе почев од доба Христовог па до данас. А ако је папа погрешив, онда су у питању све оне догме Римске цркве на којима она заснива своје претензије, па и догма да је покорност папи исто што и хришћанска побожност.

Ако је папа из IX века, под притиском германских царева, изменио догму о Светом Духу (уношењем оног "Филиокуе"), који од двојице папа је непогрешив: да ли онај који је учествовао на саборима кад је у 4. веку та догма формулисана у символу вере ("Цредо", Вјерујем..) или онај из IX века који је, супротно ранијим папама, ту догму изменио?

Ако су аријанци осуђени на првим саборима као јеретици, да ли је непогрешив папа који је учествовао у тој осуди, или папа који је од аријанаца из Шпаније преузео поменути измену у догми, кад су ти аријанци, са својим обредима, укључени (пуким признањем папског "божанског ауторитета"!) у Римску цркву?

Ако су друге вероисповести хришћанске, као православни, јерменски хришћани, сиријски хришћани, несторијанци, коптски хришћани итд. - увек били осуђивани као јерес, и то уз учешће папа, који је папа непогрешив: онај који је осуђивао или онај ко је те верске заједнице позвао да се укључе у Римску цркву а да при

томе задрже своје ("јеретичке") обреде (и чак их и примио, као "унијате")! Кад је истовремено било по неколико папа супарника, који су међусобно чак и ратовали за папски престо, који од њих је прави, на којег је пренето овлашћење од Светог Петра? итд...

Ако је Свети Петар непогрешив - а он је први папа! (тј. први епископ римске епархије) - када је био непогрешив: кад се три пута одрицао Христа (а већ био апостол), или кад није схватао Христову мисију |(како се то види из Јовановог Јеванђеља)... итд? Сличних питања има ; безброј, а сва таква могућа питања Римска црква-држава отклања дајући "коначан и неопозив одговор", на Ватиканском концилу 1870. године: "Папа је непогрешив када говори ех цатхедра!" (а увек говори тако!). Том догмом је свака критика папе унапред осуђена као огрешење о саму хришћанску веру. Та догма није доведена у питање ни на последњем, Другом ватиканском концилу (1962-65). Зато би илузорно било очекивати да ће папе Јован ХХИИИ и Павле ВИ, а поготово концил, критиковати Папу Пија ХИИ и неке римске прелате и епископе због њиховог односа према фашизму, нацизму, рату, геноцидима или насилним прекрштавањима. Критиковати папу (макар и претходног) значило би критиковати мандат преношен с папе на папу од Христа до данас и допустити да је у томе преношењу било прекида, те да више ни данашњи папа нема мандат од Христа! Дисциплина према папи брзо би била уништена кад он не би био веран свом претходнику без обзира на његове погрешке и кад би о тим погрешкама говорио. Традиција папства мора остати непрекинута, јер не би иначе потицала "од самог Христа"!

Хришћанство је вера да је Исус Христос - Бог. Међутим, ни сами Христови апостоли нису - по својој људског памети! - могли (пре Васкрсења) поверовати да је Исус Христос Бог, него су мислили да је он само Христос, "Помазаник", као што је то био и цар Давид, позван да спаси Изабрани народ на начин на који је он спасаван у Старом Завету: да оснује моћно овоземаљско царство у којем ће на власти бити Божји закони које је Бог дао Изабраном народу. ("Помазаник" је на јеврејском "Месија", а на грчком "Христос" и то је била титула овоземаљских владара "по милости Божјој" - не само у Јевреја, него и у архајских Грка - као оних који су "овенчани", помазани уљем, миром).

Да би апостоли поверовали да је Исус Христос Бог, било је потребно да на њих сиђе Свети Дух и да их тако надахне вером да у Христу виде Бога. Светог Духа је обећао и послао сам Исус, али тиме није измењена чињеница да вера хришћанска настаје тек деловањем Светог Духа. Тај силазак Светог Духа на апостоле и заједницу је - мистерија. Дакле, Исус Христос није непосредно основао Цркву, нити је Црква нека овлаштена, на овлашћењу заснована организација, јер такве, на овлашћењу засноване организације су државе, па било да овлашћење потиче од народа, или од оснивача династије, или од Бога као у теократским државама. Црква је мистерија, а не држава или људска организација. Тако она није "у свету" као што су то државе.

Пошто је Црква могућа само као мистерија, света тајна људске заједнице са васкрслим Христом, то се сав њен живот одвија у мистеријама. Те мистерије јесу - свете тајне. Њих је у старој Цркви било и остало седам.

Мистерије и живот Цркве су зато неодвојиво повезани са вером у деловање Светог Духа као Бога. Одрећи да је Свети Дух основао, обнављао и да стално обнавља Цркву - то значи одрећи да је Свети Дух Бог. Под видом учења да је Цркву основао непосредно Исус Христос, Римска црква доводи у питање и догму о Светом Духу, и догму о Христу, и догму која је - у Символу вере - исто што и хришћанска дефиниција Бога и Цркве.

Но, Римска црква има нешто што - бар својим бројем и спољашњим сличностима - подсећа на мистерије, свете тајне. То су - седам сакрамената. Они су формулисани тек на Тридентском концилу 1545-1563. Наиме, Римској цркви је дуго било пребацивано да не поштује саме мистерије (свете тајне). То питање је требало решити и ради поновног уједињења Цркава у последњим деценијама живота Византије, непосредно пред пад Цариграда под Турке. Око тога питања и уједињења цркава расправљало се и на Западу. Распра око мистерија је била нарочито оштра у доба Реформације (већ од саме појаве Лутерових теза, октобра 1517.). На све то је требало одговорити, сада већ само евангелицима ("протестантима"). Радило се о томе да ли је заједништво верника с Христом Богом - а то значи за светост или божанственост верника - довољно то што је папа "Христов опуномоћени заступник" (ако је заиста то) или се тражи више: само присуство (Анвесенхе) Христа. А ако је то присуство (пароусија) могуће само као мистерија (јер Христа земаљски реално више нема, историјска епоха или век Христа је прошао), да ли је за настанак мистерије довољно папино овлашћење (ако га има)?

Римска црква одговара: папино овлашћење! Наиме, сакрамент значи освећење у значењу преноса овлашћења или давања пуномоћи, онако како је био снабдеван пуномоћима да влада и архајски краљ или "помазаник" (грчки: "Христос")

Сакрамената има седам и сви су они разни облици преношења овлашћења са папе на папу, са папе на епископе, свештенике и вернике. То су: крштење водом, конфирмација, исповед, миса и причешће, венчање, последња помаст и ординација (заређење свештеника или произвођење у виши чин у црквеној хијерархији).

Тим сакраментима мора бити попраћен сваки важан чин и корак у животу верника, од рођења до смрти. У сваком томе чину верник бива овлаштен да га врши као члан Римске цркве: "посвећен"! Тако Црква држи у свом крилу сваког верника: од рођења до конфирмације преко родитеља или старатеља, а од конфирмације (првог причешћа) до смрти непосредно.

Но, битно у тим сакраментима јест то да сакрамент подељује искључиво онај ко је овлаштен од папе да их подељује. На томе овлашћењу почивају сви

сакраменти. То овлаштење за давање сакрамената добија се ординацијом, заређењем. Зато је ординација основни сакрамент Римске цркве. То је сакрамент којим је папа постао папа, свештеници свештеници и Римска црква црквом. Прасакрамент је, наиме, "овлаштење" које је дао Исус Петру, а овај пренео на Рим, тј. на римске папе". У свим сакраментима се заправо потврђује овлаштеност Рима, те примајући сакраменте, верник само признаје ту овлаштеност и тим признањем исповеда веру!

Дакле, ни основни сакрамент није мистерија, него је традиција. А традиција, као пренос овлаштења или поруке с колена на колено, није мистерија, него само континуитет историјске институције, и то континуитет једне политичке институције, јер политика јесте делатност усмерена на добијање пуномоћи или овлаштења (свеједно од кога)! Историја је света (Цивитас Деи) - као трајност традиције, као отпор свакој реалној историји, историјској промени, од времена кад је Рим био центар света, па до данас. Традицијом човек не живи у мистерији, него у ауторитарној, "светој" Историји. А то значи: у реалном свету чувати традиционални став упркос свему у реалном свету. Традиција је "историјско право". И Римска црква је заснована на- "историјском праву", а не на мистерији. Заснована на "историјском праву", она оспорава људско право, па је тако оспоравала и Римско право, које је наставило да живи животом државе у новом центру империје, у Византији.

У томе и јест значај давања и примања сакрамената онако како је то већ наведено у дефиницији Римске цркве.

У архајској култури свет је творевина увек и само оног "бога" који је отац племена, његовог "изабраног народа". Мит и логика архајских народа (а то су били и Германи у првих десет векова после Христа) размишља и говори овако: пошто је свет створио "наш Отац", а ми смо његови синови, "изабрани народ", то свет припада сав нама: по праву синовства и наследства, као очевина, отаџбина. Архајски обреди су увек били потврђивање те вере и, на тај начин, власништва над светом. Ти обреди су увек били — пренос власништва овлаштењем, сакраментом. Тако се потврђивало "божанско, историјско право изабраног народа" на свет.

И Римска црква је, по једној од познатих својих дефиниција, "Изабрани народ" овлаштен - од Христа! А Христос Бог је Логос који има значаја само као давалац тога овлаштења - Риму. (Риму, а не Јерусалиму или неком месту из Свете Земље). Тако је Римска црква сачувала традицију римских патриција да су "изабрани народ". Но, тиме је она одбацила Римско право које је настало и развило се деловањем плебејаца и хеленизма, а коначно се уобличило у Византији, одакле је предато и Европи.

Римска црква врши три министриума које је она - опет по површној сличности са старим, јелинским хришћанством - назвала пророчки, пастирски и свештенички. (Министриум је служба Богу, а заправо овде служба "Цркви" - држави. Министар је службеник, слуга).

Пророчки министриум је проповедање, тумачење и одбрана јасно дефинисаних ставова Цркве ("догми вере"), на свим нивоима - од вероучитеља за најнеупућеније људе и децу до теолога и апологета који цркву бране од свих других вероисповести, од свих других идеологија, па и од философије и науке. Наспрам философа, других идеолога, других проповедника и наспрам научника, проповедник Римске цркве је - пророк, тј. "говори у име Бога или из њега говори сам Бог".

Пастирски министриум је исповедников: исповедник (или клерик у функцији и моменту код исповеда верника) бдије над душама, душебрижник је, "чува стадо Христово од лопова и вукова невере" или друге вере, од неприпадника римокатоличке заједнице, па тако и од атеиста.

Свештенички министриум се састоји у вршењу и подели сакрамената. Тај министриум је назван свештеничким, мада за њега није потребна вера (тј. мистеријска надахнутост), него само овлаштење.

Свештеник не мора бити у тој својој служби свет (посвећен), обузет светим заносом - по којем се и назива свештеник - јер света је Римска црква којој припада; она је "објективно света". Ипак је тај министриум назван "свештеним", ради формалне сличности с мистеријама.

Тај министриум је основни министриум сваког клерика, јер само из тога министриума произилази право клерика и на претходна два министриума.

За сва три министриума клерик прима овлашћење од папе посредно (ако је нижи клерик) или непосредно (ако је највиши по чину). То овлаштење је - сакрамент заређења, ординашја. По овлаштењу папе клерик има моћ да води душу верника. По овлаштењу папе из клерика говори сам Бог. По овлаштењу папе клерик преноси овлашћења звана сакраменти. Ауторитет клерика је његова "веза" са вишим ступњем хијерархије (као у време илегалне делатности револуционара-комуниста!).

Министриуми су служба клерика Римској цркви. Како Римска црква себе поистовећује с Богом Христом, то се министриуми тумаче истовремено као служба клерика Богу. Смисао министриума јасно проистиче из саме дефиниције римокатоличке заједнице: та заједница се не заснива на заједничкој вери (тј. верском осећању) својих : припадника, него на заједничком, истом исповедању вере. Белармино је врло прецизан - и с разлогом: шта ко верује и да ли уопште верује, то се не може знати, доказати ни контролисати. Вера неког

човека остаје свим осталим људима невидљива и непоказива, тако да други не могу знати да ли тај човек верује, него само могу веровати да он верује. Тако ни црквена хијерархија на челу с папом (јер и то остају људи, свесни тога, мада је реална и видљива Римска црква "тело Христово", тј. невидљиви Бог) ни та хијерархија не може знати да ли верник верује. Она на себе може преузети само једну одговорност: да посведочи да је човек исповедио да верује. А да ли заиста верује или не - то остаје на његову душу.

Зато би по вери била немогућа заједница, тј. она видљива заједница у свету и Историји, заједница коју хијерархија може да контролише, заједница до које је Римској цркви (као држави!) једино и стало. Једина могућа видљива заједница је језичка, по језику, тј. по исповедању вере. С друге стране, дефиниција Римске цркве као заједнице исповедања је начин да се ауторитет Цркве сачува неокрњеним: ако је верник слагао или нешто од исповедника сакрио, он тиме ни себи ни онима који можда знају за његову лаж није доказао да Црква није божанска, него је доказао само то да је он слагао, а ни исповедник ни Црква неће на основу верникове исповести тврдити да верник верује. Црква ће посведочити само једно: да је верник исповедио своја дела вере и (очигледно) примио сакраменте. И у томе Црква не може бити демантована.

Шта ко исповеда да верује - то је веома лако утврдити, те је веома лако издвојити и статистички побројати оне људе који могу ући у састав Цркве и остати у њему. Такво пребројавање могу вршити и политичари, и освајачи, и противници и прогонитељи Цркве уколико је исповедање јавно. Или: исповедник врши посао професора који испитује и оцењује студента, или посао политичара или државника, или бар посао социолога. Посао исповедника, дакле, није никаква мистерија, чак ни мистерија у античком хеленистичком значењу те речи, па ни у данашњем значењу тајне коју чувају чланови завереничке или тајне организације или бирократија. Зато ни сам исповедник не мора за вршење те "свете тајне" бити верник, а камо ли светац.

Црква је већ одавно, још у време епископа Августина и његове борбе против хришћана који су тражили да се свештенство мора одликовати високим моралом и светачким животом - утврдила учење о "објективној светости" Цркве, па тако и њених министриума. Исповест и опроштење које исповедник даје вернику (или пак одређивање испаштања и "покорe" вернику) имају вредност сакраментa чак и онда кад је сам исповедник у току вршења неког свог греха или злочина или кад је обузет плановима о грешном делу. "Објективна светост" Римске цркве као видљиве (језичке) заједнице поистовећује не само стање душе верника, него и стање душе исповедника са оним што се каже при исповести или чини при министриуму. Дихи – ет салвави анимам меам, "рекох и (самим тим) спасих душу своју" - позната је изрека којом се дефинише римокатолички став човека према души. Спасење се постиже законски одређеним обредом, сакраменталним делом. (Јавно или пред исповедником изречена реч је дело!) Спас није у молитви која је реч човека Богу упућена без сведока и посредника, у усамљености верника као монаха. За спас је потребан посредник сведок исповедник, јер

молитва без министриума није укључена у сакраменте.

Тако се читава драма римокатоличке вероисповести исцрпљује као дијалог верника с исповедником или, како бисмо ми то данас рекли, као "критика и самокритика", али у Римској цркви само пред исповедником.

Последице такве хиљадугодишње праксе Римске цркве осећају се где год је деловала без супарништва друге верске заједнице. Исповедник је столећима вршио посао социолога, психолога, социо-психолога, психоаналитичара, анкетара, испитивача приватног и јавног мњења па и истраживача. Он је настојао да својим погледом продре до верниковог либида: не зато да би верник свој либидо превазишао (јер то се не постиже исповедањем него мистеријом), већ да би га ставио у службу заједнице Римске цркве. (А то је могуће, јер Римска црква је видљива заједница дела и говора).[2] Тиме либидо остаје у вернику, али више не доводи верника у сукоб с друштвом.

(Таква испитивања се врше и данас и ван Цркве: врше их социолози, психолози, психоаналитичари, па и политичари на свој начин. Но ту искрсава једна сметња да се социологија, психологија и психоанализа конституишу као чисте науке. Та сметња се јавља у претензији (опасној и по науку и по човека) да социологија, психологија и психоанализа буду схваћене као науке о човеку, мада могу бити само науке о понашању човека, тј. о ономе што је видљиво. У тој претензији (да буду науке о Човеку) те дисциплине више нису науке, него идеологија. Она потиче из столетне римокатоличке праксе и начина мишљења: да се човек поистовети са некаквим "бићем заједнице" (одређене понашањем), да то "биће заједнице" постоји објективно (и то чак објективно свето), да човек буде само моменат те заједнице, као "генеричко биће" тј. биће генуса, момент генуса, заједнице, и то заједнице језика!

*

Ако је смисао црквених министрија исповедање, какав је смисао исповедања?

Исповедник има да утврди:

Да ли је верник примио сакраменте?

Да ли је усвојио прописане "ставове вере?"

Да ли им је остао веран?

Да ли је спреман да се покаје због евентуалног одступања од ставова вере?

А који су ставови те вере?

То су ставови: да верник треба да прими сакраменте: да треба да их прими само од руке овлаштеног свештеника: да свештеника може овластити само папа: да је папа Христов заступник на земљи: да је верник "причесник Христа", у заједници с Христом, кад се поковава Христовом заступнику: да је Христос Бог: да је божанско све што је он основао: да је он основао Цркву: да је Црква основана давањем овлаштења римском епископу!

И тако је круг поново затворен. Смисао је сав у Римској цркви. Она је објективно Божанство, објективно света, објективан дух. Не подсећа ли то на онај Хегелов Апсолутни дух који се етапно и епохално креће кроз природу, друштво, историју и државу (као "остварење слободе")? - а све то само зато да би на тај начин стекао знање о самом себи и да би се, стекавши такво знање, вратио опет самом себи, да борави у себи, као знање које је знање искључиво о себи!

Какав је онда мисао појаве човека и живота човека? Зар је Апсолуту потребан човек да би се он, Апсолут, могао вратити себи? Зар Апсолут није и пре свега тога и мимо свих својих "облика постојања" или манифестација (мимо природе, света, друштва, историје и човекове философије) већ имао оно знање о "својим облицима постојања" и знање о самом себи без којег он не би био у самом себи или Апсолут? Ако је Римска црква објективно света, шта ће јој човек? Ако је Христос Бог, шта ће му реална заједница? А поготово, шта ће му реална заједница у коју ми само намерно, по овлаштењу или "по задатку" морамо веровати да је божанска? Какав је смисао вере у таквог Бога?

Што се хришћанске религије тиче (а говоримо о религији у којој је Исус Христос Бог), она може бити религија само под једним условом: да дефиниција Бога како је у IV веку дата у Никејско-цариградском Символу вере ("Цредо") не буде оспорена ни речју ни обредом. У тој дефиницији је догма о Светој Тројици. По тој догми Свети Дух је Бог исто тако као што су то Бог Отац, и Бог Син (Исус Христос), при чему разлике (рођење Исуса и происхођење Светог Духа) не дирају у једносушност Тројице. Хришћанин је ко верује да је Црква могућа само као мистерија (Света Тајна), да је мистерија (Света Тајна) деловање Светог Духа, да је Цркву (тј. благодатну заједницу верника са Васкрслим Христом) створио и да је одржава, као мистерију, сам Свети Дух. А све то - значи оспорити да се "објективна светост" Цркве заснива на овлашћењу (добитијеном од Христа).

"Објективна светост" није ништа друго до начин да се не само Свети Дух, него и Бог уопште представи као Хегелов, метафизички Објективни Дух или Објективни Ум. А то је не само крај хришћанства, него и крај религије, јер се ради о "објективној светости" Цркве као видљиве институције у реалном свету, у свету реалних ствари, институција и интереса (либида), или "у свету (хегелске) Историје". Таква институција је држава која располаже богатствима, моћи, световним утицајем и средствима тога утицаја, а некад и полицијом и војском, управо у време кад је Римска црква била дефинисана како је и данас. Оно што је реално данас није мистерија. Дакле, не ради се о објективној светости мистерије.

Лутер је први одлучно оспорио Римској цркви карактер верске заједнице и приписао јој карактер државе, која није ништа мање световна тиме што је заснована на божанском (да не људском, римском) овлашћењу и праву. Хегел је то оспоравање философски извео до краја. Његово довршавање "западне" (а заправо само јудео-римске схоластичке) мисли се састоји управо у томе што је из "објективне светости" државе зване Римска црква консеквентно развио свој појам Објективног Духа и "божанства" (германске) државе. А то значи да, консеквентно мишљена, римска "теологија" (заправо еклисиологија) може говорити само у корист државе. Државе, а не Цркве или верске заједнице. Историјски смисао Хегеловог Објективног Духа је у томе да "објективно света" ("највише реализација Објективног Духа") може бити само држава. Држава је смисао Хегелове философије. Та философија је открила двоје: прво, да је логично изведена из папске схоластике (томизма) и друго, да то више није ни Хришћанство ни религија.

Можда су интимно Хегелове побуде (а сваки философ их има) управо романтичарско-патриотске: вековна расцепканост немачког народа, највише због непомирљиве борбе и само лажног повременог примирја између протестаната и паписта онемогућили су уједињење немачког народа у јединствену државу (као и данас ирског народа), па је зато, ради стварања такве државе, требало одбацити и папизам и протестантизам у корист - философије. И уопште одбацити Хришћанство. (Као што су и у нас чињени покушаји да се ради образовања јединствене државе занемаре све посебне нације у корист - "југословенске" нације). Но Хегел је далеко превазишао те своје побуде (ако их је и имао у почетку).

Та држава - која је "највише остварење Објективног Духа" - није, наравно, западна по свом карактеру, као што по свом карактеру није ни Римска црква западна. Западно је, у културно-историјском смислу, само људско право и држава заснована на људском праву: од, рецимо цоммон лау енглеских Плантагенета, преко Декларације о правима грађана и човека Француске, па све до такве Декларације Уједињених нација од 1948. Западно је и римско право. Западно је поступање и вредновање појединца као одговорног и способног правног субјекта и западна је вера да човека правним субјектом чини то што је слободан (у философском значењу те речи, као нпр. у Канта). Зато ни римска еклисиолошка ни Хегелова мисао нису западне, нису у складу с културним вредностима на којима се заснива цивилизација Запада, једне историјске епохе.

*

Обреди, церемоније, протокол, процедура, пословник, обичај, правила понашања (правила игре, правила језика)... итд. - су конвенцијске установе којим се човек служи да "репродукује" неке своје представе. Они су, дакле, језик. назовимо их све заједно обредима, јер сви они у својој суштини и јесу обред. Верски обред "репродукује" верске представе, државни државне, сталешки сталешке итд. Обред је манифестација (само манифестација!) човекове припадности једној

заједници, а то значи: манифестовање (намерно и свесно или пак по навици и зато већ несвесно) да са осталим члановима заједнице делимо исте представе о заједници. Сакраменти су такав обред, у заједници званој Римска црква. Дајући или примајући сакрамент, човек тиме репродукује представу о заједници (да је основана по овлаштењу Христовом датом папи) и веру да ту представу о заједници сматра истинитом.

Обред није вера. Обред је "дело вере" или "језик вере", који Христос не укида, као што не укида ни закон, него га превазилази и испуњава вером, Светим Духом, спасењем! Самим тим што обред (дело, језик, "репродуковање") није исто што и вера, него само искуство, представа, настаје и могућност да обред врши и човек без вере, онај човек који ту представу не сматра истинитом, те "репродукује" само ту представу, а не и ону другу којом зна или верује да прва, обредом "репродукована" представа није истинита. Зато обреди као језик и начин да се верске представе "репродукују" садрже у себи и могућност да буду празна или чак лажна форма, чист ритуализам или обредни формализам.

Та могућност је нарочито велика онда кад обреди служе као пуки знаци за веру (дубоку веру); она истовернику (или иноввернику, поготово) не може бити саопштена обредом, те обредни облик заједнице (солидарност у језику, у обредима) није исто што и заједница вере. Најзад, није ни у човековој моћи да премости јаз између језика и преставе "репродуковане" језиком, јер језик никад не може бити репродукција вере (или пак знања), него само "репродукција" представе о језику, тј. о томе како смо се "погодили" да "репродукујемо" (да означимо) неку верску представу. Језик је, дакле, само репродукција знања језика! Тако је "чак" (а што баш "чак"?) и са уметничким делима: она су знаци уметности, а не сама уметност. То су дела уметности, попут дела вере, а не сама уметност, или пак сама вера. Да би та дела била схваћена и примљена као сама уметност, потребно је да се и у самом гледаоцу слике или слушаоцу музике јави - уметност! Уметност је извор и услов не само дела уметности, него и примања дела као уметничког дела. Исто је и са делима вере или обредима.[3]

Свесни тога, Оци хеленистичког (јудео-хеленистичког) хришћанства условљавају вредност обреда силаском Светог Духа: не само на вршиоца, него и на сведока, слушаоца или саговорника обреда. Да би обредна заједница била и верска (а то значи: мистеријска, светотајинска) потреба је интервенција Светог Духа, јер није у човековој моћи да премости јаз између језика и вере изражене језиком. Зато су обреди праћени молитвом да на заједницу сиђе Свети Дух. Та молитва - Призивање, епиклесис - је израз свести о томе да заједницу верском не чине обреди (дела или језик вере). Без силаска Светог Духа - а тога су Оци хелено-хришћанства свесни - читава служба остаје празан обредни формализам. А ако заједница (заведена доктрином овлаштења или пуномоћи дате папи) западне у тај формализам, онда је то последица одсуства самог Светог Духа, Ствараоца верске заједнице. И у Литургији Василија Великог и (у нешто краћем облику који наводимо) у Литургији Јована Златоустог то Призивање гласи:

"Приносимо Ти и чинимо ову службу, која је по Логосу и бескрвна, и призивамо Те и молимо и преклињемо да пошаљеш свој Свети Дух да сиђе на нас и на ове дарове... нека се ово преобрази Твојим Светим Духом".

Та молитва се изриче шапатом, у потпуној тишини: додир верника (као свештеника, тако и пастве) са Светим Духом је личан за сваког верника, без могућег посредника. То је "обред обреда", који је био наслућиван још у грчким мистеријама, које су својеврсна припремљеност грчког (или хеленизованог јеврејског света) за хришћанске мистерије.

И самом Христу је, док је био на земљи, потребан Свети Дух да би се он (Христос) могао људима јављати као Бог. До дана данашњег он је остао представљен - и у самој Литургији, и у апсиди на фресци или икони званој "Небеска литургија" - као небески свештеник, прототип земаљског свештеника. Такав је управо у евхаристијском приношењу жртве. Дакле, за стварање верске заједнице, поред Христове жртве, неопходан је и епиклесис, Свети Дух! (тј. учешће Свете Тројице, јер Бог је Тројица! Када је Христос умро, Он је васкрснуо по вољи Оца Светим Духом, као што је вољом Оца од Светог Духа и зачет у Богородици).

Те епиклесе у Римској цркви нема, јер би њоме била обесмишљена папска традиција овлаштења, пуномоћи, државе, земаљског царства папизма! Док се у хеленохришћанству, Православљу, сматра да са сваком мистеријом (литургијом) саздавају и верска заједница, и Христова жртва и сам онај ко је приноси (тј. небески и земаљски свештеник), Римска црква сматра да је све то створено једном за увек, једним коначним, неопозивим и једнократним чином и Оваплоћењем Христовим. Другим речима: док је у Православљу Црква светотајинско догађање (Ереигнис), у папизму је Црква институција! (Ради поређења: као да дело остаје уметничко једном за свагда, коначно и неопозиво, самим тим што је уметношћу створено: оно је "објективно" уметничко, "објективна уметност" и зато се од нас не тражи никаква наша уметност да дело схватимо и примимо као уметничко; стварајући дело, уметник је, по томе, створио и наш начин како да то дело прихватимо као уметничко, те је тако створио и моменте наше личности!)

Зато у Римској цркви сам свештеников обред има безусловну вредност. Обред је, међутим, дело које човек може научити и тако научено вршити, па веровао или не. Али Римска црква га сматра ипак "делом вере". По томе је за Римску цркву конститутивно човеково дело, а не вера (која у човеку увек настаје и одржава се искључиво деловањем Светог Духа). Зато обредни формализам није у Римској цркви случајан или одступање од њених начела, него чини саму основу те заједнице. То је заједница по делу које човек врши, и које може бити и научено и просто социолошки контролисано од самих људи (или хијерархије), без обзира на веру. То ће Лутеру бити разлог да изложи својој критици не само "дело вере", него и дела уопште, морална дела: она нису спас, јер нису вера! Све што човек врши или може да врши својом вољом, није божанско. (То је и Киркегорово

учење).

Литургија је, међутим, у Православљу моменат у којем се тек збива оно што се иначе сматра (већ постојећим и коначно датим) бићем (институцијом) и назива Црква. То збивање је мистеријско (светотајинско). Вредност обреда у Литургији не долази од самих обреда, него од њиховог мистеријског карактера. (Говорим како је то у хеленохришћанству). Морамо имати на уму да су се Грци припремали за долазак Литургије (у хелено-хришћанству) кроз мистерије, из којих је настала и трагедија. У тим мистеријама се јављао Бог, као и у трагедији. Ту се Бог не јавља из оних разлога и на онај начин на који се јавља у епу или у миту: не јавља се да би, уместо човека или за човека, вршио дела, јер дела су историјска, а Историја је препуштена човеку као реалном телесном бићу које делује у свету реалних телесних бића. Бог се - и у мистеријама, и у трагедији - јавља само зато да би у човеку изазвао промену осећања, духовни преображај, појаву вере, катарсу, јер то у човеку не настаје човековом вољом! Човековом вољом настају само човекова дела. Он о њима одлучује. Али о катарси не. Зато човекова одлучена дела која у епу имају сву вредност - те се у епу и Бог јавља као вршилац дела у Историји - та дела немају никакву вредност у мистеријама, у трагедији (насталој из мистерија) и у Литургији (у коју је укључено и, хришћански преображено, мистеријско искуство хеленизма).

Обред - то је дело. Оно је ту као ситуација у којој човек тражи катарсу и без које не би ни тражио нити имао потребе за катарсом. Обред је симбол историјске ситуације човека. Од обреда се, као ни од дела, не може побећи. Дакле, ради се о томе, како да тај обред постане свет, како да Историја буде праћена мистеријом, како да човек који делује - доживи катарсу (што је све исто).

Због мистеријског порекла и мистеријско-трагедијског карактера Хришћанства, његов језик остаје језик који се служи обредом, као што се и трагедија служи језиком драме, тј. деловања трагедијских лица. Обред је језик којим се износи и само учење, те Хришћанство нема адекватнијег језика за изношење свог учења од обреда. (Теологија је, у том смислу, секундаран језик у хелено-хришћанству). То Хришћанство није истоветно с обредом, као што ни вера није истоветна с учењем о вери. (Учење о вери може бити познато и невернику или ономе ко је отпао од вере. Зна га и Сатана. Али вера није (разумско, метафизичко) знање, него (онтолошко) осећање које је благодат, дар Светога Духа!).

Разлике о обредима између разних заједница су разлике у учењу о вери, о Христу итд.

Па ипак, Римска црква прима у своје крило - уколико оне хоће - и Заједнице са сасвим другачијим обредом. Тако су поједине групе, да чак и неке епископије, напустиле своју првобитну заједницу (Цркву), отцепиле се и приступиле Римској цркви:

"Грkokатолици", названи у нас још и унијати, због присаједињења Римској

цркви. Има их међу Грцима, Русинима ("Рутени", Украјинци), Румунима, Југословенима итд. Пришавши Римској цркви, они су задржали византијски обред, тј. православно учење о вери и Христу, али су постали "католици" у ономе што је битно за Римску цркву: у потчињености папи и његовој јурисдикцији. То су, дакле, "римокатолици-православне вере". Тако су они и поред посебног учења о спасењу! - укључени у "Друштво вечног спаса", тј. у Римску цркву.

Хришћани јерменског обреда, из групе из Киликије, Лавова и Америке.

Хришћани сиријског обреда из Антиохије и индијског Малабара.

Хришћани несторијани, групе из патријаршије вавилонске и малабарске које су задржале несторијански (тзв. "халдејски") – дакле јеретички! - Обред своје првобитне Цркве, осуђен на Светим Саборима Цркве (уз учешће и папа на ИИИ Ефеском Сабору 431.)

Хришћани маронитског обреда, групе из Антиохијске маронитске патријаршије.

Хришћани коптског обреда, издвојени из Александријске коптске патријаршије. (Посебно они богатији слојеви који су настојали да стекну римску заштиту и да се тако одупру притиску муслиманске средине. Широј публици су познати и по роману Лоренса Дарела, Александријски квартет, у којем су приказани баш ти коптски хришћани).

Хришћани етиопског обреда, који су се отцепили од етиопске Цркве.

Све су то тзв. римско-"источне цркве" које су, присаједињењем Римској цркви и потчињавањем папској јурисдикцији, постале "источно-католичке". Ако се, дакле, нека заједница потчини папи и призна његов ауторитет, опрашта јој се и то што не верује у Богочовека!

Додајмо томе и епизоду са "Филиоцве". Ту измену у никејско-цариградском Символу вере унели су аријанци, јеретичка хришћанска заједница германских племена и краљева Шпаније још у IV веку. Од њих је, а под притиском германских царева, ушла та измена и у римокатоличко учење и остала до данас. Она је символ равнодушности паписта према учењу о Светом Духу и мистерији.

Са аријанским учењем је вођена распра током IV века и у тој расправи је и створена коначна дефиниција Бога и Цркве у поменутом Символу вере. Те расправе су касније вођене са монофизитима, несторијанцима, монотелитима и др. јересима. Све те јереси су у основи дуалистичке и воде порекло из Азије, па су им склони и народи који су и после досељења у Европу задржали дуалистичке склоности. Расправе су вођене на тлу Византије, а завршаване на васељенским саборима Цркве (до 1054. г. јединствене Цркве). На тим саборима су учествовали и римски епископи, тј. папе. То учешће Римске црква не оспорава

ни данас, него се, напротив, њиме поноси. Па ипак, та учења која је и сама Римска црква оценила као противна духу Хришћанства, налазе данас своје уточиште у Римској цркви. Исто тако и православно учење престаје да бива третирано као шизматичко ако нека православна заједница (епископија) приступи Римској цркви.

Ту није реч о екуменизму Римске цркве, него само о томе да је суштина Римске цркве у признању папске јурисдикције. Суштина је у хијерархији - а над каквим учењем папа бдије, то је неважно. Учење је неважно, јер није важна вера и учење о њој, него покорност папи у оквиру Цркве која има све одлике "видљиве", хијерархијске организације, државе. А што се тиче Светог Духа, он може бити схваћен и као заштитник банке ("Банке Светог Духа!").

Ако Римском црквом може бити обухваћен и верник чија вера одступа од хришћанске, онда за саму припадност Римској цркви није важна вера: довољно је лицемерство књигозналаца ("књижевника и фарисеја"). Вера је заправо приватна ствар припадника Римске цркве. Она је одвојена од припадности. То даје могућност, наравно, и да неко може бити искрен хришћанин, мада је припадник Римске цркве. Али то указује на још нешто: да вера није разлог припадности Римској цркви, него да су разлози другачије природе. Нико не сумња у то да у Римској цркви има мноштво људи који истински верују и чија осећања, кад расправљамо о Римској цркви, немамо право да оспоравамо, а камоли да вређамо. Мноштво је католика који су - из верских побуда - вршили и врше добра дела до пожртвовања које је херојско, или католика који су мистици на хелено-хришћански начин. Али све је то њихова приватна ствар, одвојена од припадности Римској цркви и по чему уопште не морају припадати Римској цркви, јер:

Римска црква је сва заснована на једном основном обреду, обреду ординације, која је правни поступак овлашћења за деловање.

Тако Римска црква сама собом представља одвојеност човекове вере од његовог дела, ону одвојеност која ће Западу послужити као разлог за коначно одвајање вере (и Цркве као верске заједнице) од државе. За ту одвојеност западне земље су имале и разлог као државе: Римска црква је држава, и то држава чије право је битно другачије од западног, јер западно право је људско, а право Римске цркве је "божанско".

Све су то разлози критике коју - не само Православље, него - и Лутер и Реформација упућује Римској цркви до дана данашњег.

Октобра 1517. је отпочело нешто што данас можемо назвати Западном Револуцијом, а што се иначе назива Реформацијом. То су дани у којима је Лутер наступио са својим тезама.

Значај тих теза бива ограничен циљевима или побудама из којих су оне

изречене. Те побуде могу бити и националне, каквих је било и у Лутера: хришћанска вера није нешто што би верника обавезивало да негира своју нацију, а јача државну (војну, полицијску, економску, финансијску и пропагандно-просветну) моћ Римске цркве; вера није разлог да човек, у сукобу Римске цркве са германским царством или било којом националном државом, стане на страну Римске цркве; вера није разлог да се Германи романизују или полатине (као што је римска црква романизовала Германе и друге народе Француске, Италије, Шпаније, а затим и Латинске Америке) и да се Богу не моле на свом језику... итд.

Но без обзира на побуде (често и политичке) из којих је Лутер изрекао своје ставове о вери, ти ставови су остали и данас актуелни. Римска црква није ни до данас на њих одговорила, осим ако одговором не схватимо ћутање о тим ставовима и избегавање одговора на постављена питања.

Црква је, по Лутеру, могућа само као заједница вере; вера у човеку настаје само Божјом Милошћу. Човек је слободан само да чини дела, али то није исто што и вера, за коју човек нема слободе да је ствара; спасење је само у вери, или - у Цркви уколико се ова схвати искључиво као заједница вере, што значи да спас остаје само у вери; веровати да се човек спасава делима исто је што и веровати да човек делима ствара веру, спасење. Зато је та вера (у спасоносној моћи човековог дела) - безбожништво, јер подразумева да човек ствара и Бога и располаже Богом, као у магији; Римска црква је заједница дела, те је она исто што и држава, па макар та дела била и манифестација вере; римска схоластика (с њом и томизам) остаје пуки софизам који нема право да се назива теологијом, јер није мисао о Богу, о Христу и о вери, него о делима (магијског) располагања Богом. Смисао тога располагања Богом је - световни, државни. Држава је институција која се заснива на делима и на нормирању дела, те кад неко настоји да нормира дела, он то може настојати само из државних разлога. А како је могуће нормирати сам одела (понашање, језик, обред), то покушај нормирања вере значи сам по себи заборав и одсуство вере. Нормирање дела (па и "дела вере") је нужно колико и држава, јер нормирано дело је закон, основа правне извесности и сигурности држављана.

Овде се пажња обраћа првенствено на становиште које о односу Цркве и државе има сама вера или Хришћанство. Наравно да се то питање може обрадити и са становишта науке или философије. Али ми смо становишту саме вере посветили сву пажњу зато што Римска црква настоји да брани своја права као права вере, а тако њена права и претензије схватају и многи државници и политичари кад с Римском црквом ступају у преговоре.

Ова критичка становишта вере могу бити различита: она потичу из теологије реформацијске, али и из теологије хеленохришћанске (православне); мада ова није учествовала у реформацијским расправама (осим ако не узмемо у обзир настојања јерусалимског патријарха Доситеја, од 1669, који је пружио одлучан отпор како римском унијаћењу, тако и Реформацији, па и реформама Петра

Великог у Русији), њени ставови су задржали своје значење.

Хеленистичко Хришћанство (Православље) је живело на тлу Римске империје Византије. А то значи: на тлу на којем је важило и морало да важи људско право. То право није плод деловања Светог Духа (није мистерија). Оно је паганско, "природно", разумско, искуствено право, па чак кад ромејски (византијски) цар има признату и апсолутну власт, она није на божанској пуномоћи заснована. Зато је хеленистичко Хришћанство морало да тражи свој простор изван норми дела, закона, државе. Оно је то и нашло: у мистерији (Светој Тајни) литургијизма, на светој тајни Тројичног Бога. Довести у питање ту мистерију, значило би довести у питање само Хришћанство. Оно није могло да се уобличи у правну заједницу као Римска црква.

Но, кад је Лутер започео с Реформацијом, већ је било прошло 64 године од пада Цариграда под Турке. Тако је Лутер ступио у спор с Римском црквом без хелено-хришћана (православаца). Данас би било занимљиво дати једну синтезу хришћанске мисли о Римској цркви. Али то је посебан напор и тиче се више самог екуменског покрета (око уједињења хришћана као верника), него наше теме.

Београд, 1969

Пост сцриптум 1997.

Рукопис студије "Римска црква - света држава" предат је редакцији часописа још 1969, али је она објављена тек 1972, а при томе је редакција изоставила завршни пасус рукописа. Тај пасус гласи: Појаве дијалога католика с марксистима постају све чешће. При томе марксисте не показују интересовање за само хришћанско учење сматрајући довољним што знају да је то вера у Бога. Тако се ни не упуштају у догматичке расправе с католицима, него рађе у политичке или историјске, па и то са становишта философије историје - при чему су уверени да расправљају о вери, и то хришћанској. Тај неспоразум католици радо користе да се појаве на простору који им је понуђен (ради самог дијалога), а то је заправо и једино што их интересује: политички простор. Јер што се тиче саме вере, римски ерудити би имали с ким да расправљају, наиме, са хришћанима других заједница. Али јавне расправе те врсте они не воде, или бар неће да буду зачетници тавих расправа. С разлогом".

Разумљиво је зашто је редакција часописа - марксистичка редакција - овај пасус изоставила!

[1] Текст првобитно објављен у часопису "Филозофија" бр. 1-2/1972. (Тај број је одмах по изласку из штампе забрањен и заплењен, без икаквог званичног објашњења. Поново објављен у "Византијском огледалу", бр. 2-3, Ниш, 1995.

[2] На тај начин пружена могућност метафизици (данас) да на место вере (Откривења, благодати, свете Тајне, трансценденције) стави, као нову појаву "мета физичке реалности", језик! (прим. аут. 1997).

[3] Мада суштина уметности (као ни суштина вере) није одређена ни истоветна са обредом (језиком вере) или језиком уметности, ипак нема уметности без јасног језика уметности, јер уметност јесте хармонија (осећање хармоније) уметности са језиком... Тако и хармонија Цркве са државом, вере са законом, итд. (прим. аут. 1997).

Из књиге "Суочење Православља са Европом",
Светигора, Цетиње, 1997.

преузето из књиге
"Православна Црква и римокатолицизам - од догматике до аскетике"
стр. 83-103

Косовски завет је литургијски догађај

Бошко Обрадовић

Проф. др Жарко Видовић, са своје 84 године, човек је огромног духовног и животног искуства. Породичне, студентске, ратне и професорске прилике провеле су га кроз читаву некадашњу територију Југославије (живео је у четири водећа града: Београду, Загребу, Новом Саду и Сарајеву).

Један је од последњих представника аутентичне хришћанске госпoде из редова сарајевских Срба. Иза себе оставља капиталан филозофски опус: „Огледи о духовном искуству“, „Трагедија и Литургија“, „Његош и Косовски завет у Новом веку“, „Суочење Православља са Европом“, „Срби у Југославији“... Заједно са тадашњим јеромонасима Амфилохијем Радовићем и Атанасијем Јевтићем, учествовао је у првим полемикама са марксистима у Београду почетком 80-их

година прошлога века. Жарко Видовић спада у ред оних тако малобројних философа који негују хришћански поглед на свет и сва друштвена питања. Дубоко је утицао на читаву једну нову генерацију православних мислилаца која је кренула његовим трагом у сагледавању оне философије историје српског народа која се у најкраћем сажима у две речи: Српски завет.

- Једна од најважнијих речи којом располажемо налази се већ у наслову најбитније књиге света - Библије. Свето Писмо је, наиме, састављено од Старог и Новог завета. Шта би то био Завет, а шта Српски завет?

- Завет је савез склопљен између Бога и саборног народа окупљеног у сабор ради савеза са Богом. Завет је заједница између саборно окупљених верника и самог Бога. Српски завет је само једна наша историјска варијанта Новог завета. Тај завет је склопљен између Срба и самог Христа васкрслог на Жичком сабору који је Свети Сава одржао 1219. године, где су се Срби заветовали да ће поштовати догмате свих Седам васељенских сабора, а посебно Символ вере, који ми данас на свакој Литургији читамо и тако се обнавља на Литургији наш Завет. Завет је, дакле, литургијски догађај и литургијско обнављање савеза између Бога и верника.

- У својим књигама које се баве философијом историје српског народа, посебно сте се бавили Његошем и Косовским заветом? Зашто је Његош највећи песник, а Косово највећа потврда Завета?

- Прво је Косово. Свети кнез Лазар је на Косову био пред дилемом шта му је важније: да ли земаљско царство (или држава) или небеско царство (или Црква). Небеско царство или Црква, то је царство у којем је човек припадник небеског народа, а небески народ је заједница која се догађа Духом Светим на свакој Литургији. То небеско царство, које је Црква, за Светога Кнеза је било значајније и од саме државе. Он је државу могао да стави изнад Цркве, али он то није хтео. Кад је свети Кнез одлучио да, како народна песма каже, следи савет Богородичин да Цркву стави изнад државе, онда је тиме потврдио Жички сабор и светосавски завет.

Зашто је Његош велики? Зато што је Његош схватио суштину српске заједнице. И уопште сваке заједнице. У Старом завету Јудеји су схватили да заједница између људи апсолутно није могућа без Божје благодати, да једино Бог може да створи ту заједницу, то јест да једино у савезу са Богом народ може да буде народ и заједница. Без заједнице са Богом човек је апсолутно неспособан да припада икојој заједници. Заједница подразумева осећање морално, осећање дужности, осећање припадности, осећање очинства и синовства, осећање кћеринства и материнства, осећање сродности, кумства, пријатељства, одржавање часне речи, поштовање речи која је дата као закон. Христос сабира људе у заједницу са самим собом под условом да се човек уздигне изнад греха, грешности своје индивидуе у личност. Услов да се уздигне јесте покајање, самоспознаја, критика самог себе, вршење закона.

- У једном од Ваших текстова подсетили сте на значај „Законоправила Светог Саве“ и указали на његове изворе у римском праву и обавезама грађанина (домаћина). У том наслеђу проналазите и право значење демократије. Како би ова законоправила Светог Саве могла данас да нам

помогну у обнови правне и аутентично демократске свести у нашем народу?

- Законоправило указује на византијске изворе, а Византија је васпитавала народе да постану заветни народи, да сазру за аутокефалну Цркву, да сами осете шта је закон. Римско право схвата да реда не може да буде без закона. И да је ред и цивилизација исто што и поштовање закона. Ти закони морају да буду спровођени искључиво слободном вољом. Човек, дакле, мора бити свестан да власт закона или ред зависи од његове воље, а не од државе. Јер држава је инструмент у рукама човека који ће спроводити закон или га неће спроводити. То је та демократска цивилизација. Не постоји демократија без власти закона о правима грађана. Не постоји власт закона ако државник, или држављанин, не спроводи својом вољом закон. Ако ја вама дам реч, ја ту реч извршавам претварајући своје поступке у инструменте те речи. Ја постајем такорећи слуга или роб своје речи. И баш то је моја слобода: што ја располажем својим поступцима. Дакле, Законоправило указује на човекову велику одговорност управо зато што је слободан да поступи како хоће. Тако да је на основу тога цар Душан и могао у свом Законику да каже да је закон изнад свега, чак и изнад цара. Цар је слуга закона. Кад цар влада, то влада воља закона, а не његова воља.

- Пећка Патријаршија је у једном времену одиграла улогу духовног, културолошког, националног, па на неки начин и државотворног стожера српског народа. Црква је бивала често, па и данас је, у таквој историјској улози. Како то видите?

Пећка Патријаршија је обновљена 1557. године, и то на Косовском завету. И Пећка Патријаршија током две стотине година сабира српски народ. Од Будима до Трста, од Трста до Скадра, од Скадра до Охрида, од Охрида до Арада, па одатле до Будима. И никад српски народ није био боље и јаче окупљен, свеснији себе, и није био бројнији него за време Пећке Патријаршије, кад није имао државу.

Ево, и сад нам одузимају државу. Али, ако ми обновимо живот у Цркви, не могу нам ништа. Али, ако ми не знамо шта је Црква, сви ће нам и те како моћи наудити. Ми не можемо бити Срби ако не знамо ко је Његош, ко је Иво Андрић, ко је Свети Сава, ко је Ђакон Авакум, ко је свети Вукашин Клепачки и Јасеновачки.

- Више пута сте говорили о обнови парохијске заједнице као најбољем путу за свеукупну духовну обнову нашег народа? Шта је парохијска заједница и како је обновити?

- Парохијска заједница врши дијалог у ком се дешава самоспознаја. Нема самоспознаје без дијалога. Ја у твом лицу морам да видим себе; ако не видим, нећу се ни видети. Ја не желим да ту чујем критику која вређа моју веру, већ критику која јача моју веру. Овај дијалог се води у смирености и доводи до смирености. Ми смо за ових педесет година сигурно сви учествовали, свесно или несвесно, одсуством смелости и повлачењем, у једном колективном греху одрицања од историјске истине. И кад говоре о универзалним човечанским вредностима, ја кажем да не познајем човечанство, ја познајем људе из парохијске заједнице. То је парохијско искуство: парохија као нови завичај. Без парохијске заједнице апсолутно Литургија није завршена. Не домови културе,

већ парохијски домови, то нас треба да спасе. Ту ми водимо дијалоге, а не предавања. Парохијска заједница која може да буде ктитор манастира, која може да се брине о избеглицама, која може да се брине о наталитету, склапању бракова, која може да води рачуна о сиротињи, о напуштенима, очајницима. Она може да спаси од дроге и секти. Секте користе то што ми немамо парохијске заједнице.

Не може човек припадати Цркви ако не припада парохијској заједници. Ту се дешава оно што се зове Црква. Парохијска заједница је конкретна појава Цркве. Не постоји светска Црква, већ свест парохијана да припадају заједници са другим парохијанима. Парохијска заједница ствара дух који после обједињује народ. Јер сви ми васпитани у парохијској заједници ступамо у јавност носећи дух парохијске заједнице. Дух нације се ствара у парохији. Парохија нарочито у граду враћа људскост, свест да човек није изгубљен. Парохијска заједница је, дакле, нововековни, урбани, оцрквењени завичај који од човека ствара припадника српске заједнице. Без парохијске заједнице Црква није жива.

- Објасните нам која је разлика између индивидуе и личности?

- Личност је благодатна уздигнутост човека из стања индивидуе. То је догађај. Као људска индивидуа, човек је биће стално распето између рођења и смрти. А као личност он је догађање благодати у тој индивидуи. У међувремену, он се сећа тог празничног преображаја, радости празника, саборности, дијалога, сусрета са Христом, сусрета са христоликошћу, сусрета са Христом у људима, црквености. Сећа се и нада се новом сусрету. Од Литургије до Литургије, од молитве до молитве, од догађаја до догађаја.

- Стално наглашавате значај историјске свести и духовног искуства за опстанак националног идентитета. Како их сачувати у времену које је прогласило крај историје и почетак Новог доба?

- Данас тврде да је са победом демократије у свету дошао крај историје, као што су некад тврдили да је са победом комунизма дошао крај историје. Говорити то, значи не знати шта је историја. Историја није време прогреса. Прогрес се свакако дешава, прогрес знања и прогрес у примени знања, а та примена је техника. Историја није исто што и време смрти. Историја није време пролазности свега постојећег. Историја је веза између генерација које нестају и настају, и та веза прескаче провалију смрти. Историја је живот једне заједнице од њеног почетка до незнаног краја, заједнице која има свој идентитет у својој историји.

Наши колективни греси

уторак, 28 децембар 2010 21:21

Скоро 200 година правимо колективне грехе које нигде не исповедамо: то су разни митинзи, учествовање у војсци, наше ангажовање у партијама које разбијају нацију и црквену заједницу, наша трговина, економија, јавни живот, школовање...

Својим наступима и полемикама на марксистичким трибинама 80-их година прошлог века, када се урушавао титостички систем, Жарко Видовић је са ондашњим оцима Атанасијем, Амфилохијем и Иринејом утицао на духовну обнову српске интелигенције.

Његова дела „Умјетност у пет епоха цивилизације“, „Логос-литургијска свест Православља“, „Огледи о духовном искуству“, „Његош и Косовски завјет у Новом Вијеку“, „Срби у Југославији и Европи, Православље у суочењу с Европом“ и „И вера је уметност“ говоре о аутентичном православном филозофу који је својим духовним и животним сведочењем оставио јасан траг онима којима је тајанственост живота непрекидни изазов. У времену изгубљених идеала када су све вредности пољуљане из корена, дело Жарка Видовића открива наш прави идентитет - најпре верски а онда и национални у осмишљавању живота кроз православну хришћанску интроспекцију. Као православни филозоф др Видовић доследно изводи истину да је с Богом могућ само литургијски сусрет и општење, да је Бог односан творевини, свету и човеку и с њим се збива драма слободе и љубави. У овом разговору за „Православље“ проф. Видовић као религиозни филозоф подсећа да у свејединству не може бити никаквог сусрета, никаквог дијалога и дијалошке борбе, те да је позвање хришћанина да укаже и на мане које се уочавају у данашњој духовној култури заснованој на религијском веровању, на мањкавостима општења јерархије са паством и на чињеницу да се човеков пад не побеђује самопокајањем и искупљењем греха, него и активношћу свих стваралачких моћи када човек дела оно на шта је позван. А разговор је започео: „Мени је 90 година, знам да се Бог неће наљутити за ово што говорим“.

Како обновити литургијски живот и литургијско заједничарење данас, зашто је значајно учествовање на Литургији?

- Оно што је основно у хришћанству, највиши могући ауторитет, јесте Литургија. У Литургији се дешава сусрет са Христом Првосвештеником што

значи да се једино Литургијом тумачи смисао Старог и Новог Завета јер је Литургија најкраћа, најсажетија и најјаснија скраћена верзија приказивања Светог Писма. Као што је молитва „Оче наш“ скраћена Литургија. Литургија је дијалог између верника и свештеника и због тога су верницима у Цркви неопходни свештеници. Не можемо ми бити Црква без свештеника пошто у дијалогу свештеник посвећује дарове. Дијалог се врши пред самим Богом. Он је судија тог дијалога и присуство Духа Светога чини тај дијалог апсолутно непоновљивим и светим. Ако неко схвата Литургију као некакву проповед и молитву, греша. Јован Златоуст је написао Пројект Литургије која се изводи сваке недеље, сваког празника, али тај дијалог по пројекту Св. Јована Златоустог и Св. Василија Великог се у душама верника и свештеника претвара у Небеску Литургију.

Да ли је данашњем вернику пријемчивије служење Литургије на савременом српском језику?

- Небеска Литургија је битна за човека, али је она условљена дијалогом између свештеника и верника и зато ми одговарамо на јектеније и изговарамо молитве. Зато појемо Символ вере, Оче наш, Трисвето, Достојно Богородици и Христу у славу и одговарамо на све позиве на покајање. Сви верници треба да имају литургијски текст на црквенословенском језику. Ја не желим да изговарам молитву другачије него што су је мој деда, бака или мајка изговарали. Ја не могу да се сетим њих - они су самном присутни док се молим.

Да ли се Литургија завршава служењем у храму?

- После сваке Литургије дијалог мора да се настави у Парохијском дому као разговор верника. Тај дијалог је живео раније у свакој Цркви и био некаква врста Централног Сабора Пећке Патријаршије. И то је српски народ очувало за време Турака и Аустроугарске. Истовремено, нема лаичког апостолства - сви, од Патријарха до последњег ђаконa су слуге Литургије која је највећа светост, Икона Христова, од тога све полази.

Када се изгубило литургијско заједничарење, можемо ли да га вратимо?

- Изгубило се клерикализацијом коју су Србима наметали Аустроугарска и ислам, па је верска заједница претворена у ауторитарну, да се вера потврђује

послушношћу према чиновима. Ми имамо такве знаке слабљења црквености да морамо да приђемо изворним облицима црквености, а то је Литургијски дијалог. Није случајно што су прво Грци схватили хришћанство као дијалог пред Богом између верника и свештеника, јер је у дијалогу једини могући начин човекове самоспознаје. Ја могу да мислим о себи искључиво са саговорником, с тим да не наставим монолог када ме саговорник прекине, него да одговарам на питање које је он поставио. То је једини начин да ми видимо своју слику у лицу саговорника као у огледалу.

Како видите кризу духовности у српском народу?

- Криза духовности је почела давно, када је литургизам замењен клерикализмом. Једино је Православље литургизам, тај дијалог пред Богом. Ја сам саговорник са свештеником, а не послушник, јер смо ми послушници Христу и ником другом. Нама је Отац само Бог, а Патријарх, епископи и свештеници су нам браћа. Зато се они обраћају верницима са „браћо и сестре“. Ми смо сви синови и кћери Бога, односно наших родитеља ако је њихов брак благословен. Криза је код нас почела кад смо државу ставили изнад Цркве, а Црква је дијалошка заједница пред Богом. О каквом дијалогу говорим? Оном после Литургије, која нас смирене и сабране уведе у лични дијалог са парохијанима у Парохијском дому, јер само у дијалогу могу да разумем тебе, и ти мене и што дуже разговарамо, ти ћеш ми поставити питање којим ме подсећаш на неки мој грех. Ако не прихватим смирено то питање, и ако га бурно прекинем - нема ништа од исповести, ни од покајања, нема ни од заједнице. Јер, и то је црквеност. Црква је заједница верника у коју спадају верници и свештеници са Васкрслим Христом. И црквеност је осећање те заједнице. Не осећање послушности, него духовне заједнице, поистовећења. И није случајно што је Платон претворио филозофију у антропологију - упознавање човека, тек са својим дијалозима. Са његовим дијалозима настаје антропологија - упознавање човека, а са крштеним платонизмом настаје Православље. Грци су, понављам, схватили да је хришћанство присутно међу људима искључиво као литургизам који се наставља после Литургије.

Истичете дуги низ година да је за обнову српског народа неопходна обнова парохијске заједнице, али сем спорадичних случајева, до ње не долази. Како обновити хришћанску заједницу?

- Потребан нам је дијалог као народу, јер скоро 200 година правимо колективне

грехе које нигде не исповедамо: то су разни митинзи, учествовање у војсци, наше ангажовање у партијама које разбијају нацију и црквену заједницу, наша трговина, економија, јавни живот, школовање... то су колективни греси. Не могу ја лично ићи пред свештеника, а да парох не присуствује нашем разговору који је смирен после Литургије. У Цркви посвећеној Александру Невском често имају такве разговоре.

Да ли свештеници данас имају проблем са успостављањем дијалога са својом паством, са људима који су неверујући, са временом у коме живимо?

- То јесте проблем. Када се заврши Литургија, они мисле да наш литургијски живот престаје, а он треба да се настави у дијалогу. Наши свештеници се издвоје у своју собу, затворе врата, изолују се и немају више везе са верницима. Кад дође епископ, и он се изолује од верника или у затворени круг коме ми не можемо да присуствујемо. Зашто они себе издвајају? То је одсуство црквености. Они морају да наставе са нама дијалог какав је вршен у Литургији. Само овај пут конкретно - то није пројекат Светог писма, ово сада треба да буде Икона наше црквености, конкретно наше парохије. Личност није исто што и индивидуа. Личност се повремено догађа у човеку - најпре као осећање смисла живота, јер без осећања смисла није личност, он је индивидуа с којом се играју материјални услови света. Ако он осећа смисао, онда ће бити свој господар и окренуће се смислу о којем није могуће мислити. Осећање смисла је могуће само као дар а он одликује личност. Дијалог открива личност у нама. Кад Христос каже: ја сам Истина - о човеку као личности, а не као индивидуи о којој говори филозофија, психологија... Ја сам пут ка тој Истини, кроз Христа ка тој истини ка човеку. Ја сам живот - то значи да ће личност као сама суштина човековог бића да се појави кроз Литургију, преко литургијског деловања. Христос је истина о тајни човекове личности.

Који је данас највећи ауторитет у српском народу?

- Највећи ауторитет је Црква, кад бисмо ми били црквени. Нисмо - зато што не постоји жив, братски дијалог између свештенства и верника и свештенства и епископа. Ми знамо епископе, али немамо никакве контакте са њима. Ми смо жељни исповести као дијалога, али тога нема. И ми осећамо њихово одсуство. Како ја да поштујем његово достојанство другачије него да га поштујем у његовом присуству? Црква може бити жива, а не наредбодавна. Зашто да се пароси и лаици боје епископа? Епископи су углавном усликани у контактима са

политичарима, са влашћу где воде дијалог, али мене то не интересује. Епископ мене интересује литургијски. Неки од њих рачунају да је вера послушност. Кома? Христу једино! Само је личност способна за црквеност, а личност је само онда када човек осећа смисао живота. А осећати - то није део моје одлуке, могуће је само као дар. Ми мислимо искључиво у свом искуству. То је једино што је доступно мишљењу. Мисао је ограничена на искуство о мојој души, на то осећање. Личност је света тајна. Личност се јавља свесна себе тек кад јој се открије смисао њеног живота. А то је пророчка слика будућности којој сам ја усмерен.

Како млад човек да буде црквен, када нема искуство, хришћански предрасуде ни у генерацији родитеља, па можда и даље?

- Црквеност је дар, као што је осећање смисла дар, као што је вера о којој апостол Павле говори дар. Када човек почиње да размишља о смислу свог живота, најважније је да ли му је стало до смисла пре свега - то је велика невоља, тада ће му Бог притећи у помоћ. Јер смисао је могућ само као даровано осећање. Кад је преминуо наш свети човек, кога је омладина звала Паја - толико им је био близак, посматрао сам их како сатима стоје стрпљиво у реду да би могли да приступе одру и да посете Његову душу у тој Цркви. Колико је младог света који никада не иде у Цркву пратило нашег Павла, дивног човека, брата Павла, владика српског. Он је аутентични владика српски - брат владика српски. Он је знао да смо он и ми синови Божији.

Залажете се за обнову институције Црквеног Савета који је својевремено успоставио Патријарх Герман. Зашто је то важно?

- Један епископ је тај Савет распустио а показало се да нам је веома потребан. У Савет је Патријарх именовао 20 људи (професора, новинара, спортиста, правника...) који су састанке држали са Литургијом као уводом и настављали да расправљају о томе у каквим слабостима ми живимо. Савет је саветодавног карактера. Данас је много повода на које Црква треба да да своје мишљење - геј парада, насиље хулигана... Није потребно да свештеник у одежди наступа пред јавношћу - његова је Црква. Зар нема довољно световњака, лаика који могу то да раде испред Савета?

Како коментаришете геј параду и догађаје који су следили после?

- Ти људи су јадни. Нећу насиље, сматрам да је то једна врста објаве рата или геноцида српском народу. Ради се о геноциду на који ја могу да одговорим једино одбраном породице као основне Цркве и одбраном парохије - да им се не допушта да улазе у парохију, поготово не у Цркву. Бог не делује без покајања верника, а они су без покајања. Бог не помаже дакле човеку у коме нема жеље за самоспознајом. Нема покајања код људи који хоће да извргну руглу оно што је Бог створио као моћ човекову да рађа децу. Оно што нас легитимише пред Црквом је наш однос према деци. Данас је глобална Европа против нације, а српску нацију је створила Црква. Нација је настала као аутокефална Црква. Из Литургије настаје Црква а не обрнуто.

Што се тиче таласа насиља после те параде, лако је злоупотребљавати људе који су жељни заједнице по сваку цену, па макар та заједница била агресивна. Једина права богонадахнута заједница осећања, а не интереса, је Црква. Да смо подједнако црквени - од Патријарха до последњег верника.

Зашто се Срби мало и површно исповедају?

- Зато што нема литургијског дијалога, у коме би после Литургије ми водили парохијски дијалог о томе како смо сарађивали са тито-комунизмом против српске нације, зашто тражимо добре намере код људи који су апсолутно антитеисти и антицрквени а којима дозвољавамо да пишу књиге о нашим светим људима и сл. Нема љубави изван црквене заједнице. Љубав је заједница, осећање спремности на жртву, спремности на одрицање. Црквеност је једини облик љубави.

Писали сте и говорили о Косову. Има ли српски Јерусалим будућност?

- Ми смо кажњени, јер смо мирно допустили да нас Тито успава и корумпира од 1944.год. уз помоћ савезника. Мирно смо допустили да одвоји Косово америчким новцем. Тито је купио од нас Косово и поклонио га Албанцима наркодилерима. Косово је продато, а то је колективни грех заједнице који мора да се исповеди и да их постанемо свесни у литургијском дијалогу. Тито је спроводио Черчилов план да обнови подунавски простор Аустроугарске монархије и да Србију сведе на Београдски пашалук. То је изјавио Папа Јован Павле Други. Ми смо то мирно гледали. За нас је важнија била држава од Цркве

и десио нам се пораз. Црква ће исправити пораз Срба. Ја мислим да је пут обнове Православља једини спас и за нас и за Косовске Србе, па чак и за Шиптаре на Косову који су у шакама наркодилера и разбојника. Криминално је шта данас ради свет под идејом глобализма.

Како се припремате за Литургију?

- За сваку Литургију морамо да се спремимо. Ја то радим 40 година. Читам Јеванђеље које је актуелно не за дневне догађаје, него за дубину човекове душе, дубину тајне човекове личности. Личност је тајна. И пишем белешке, подсетике, запажања спремајући се за литургијски дијалог. Првосвештеничку молитву сам прочитао 40 пута, али увек откријем оно што ми раније није падало на памет.